

Kartlegging av norsk utdanningsforskning

Jorunn Spord Borgen, Hebe Gunnes og Gunnar Sivertsen

© NIFU STEP Studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Rapport 32/2007
ISBN 978-82-7218-547-2
ISSN 1504-1824

For en presentasjon av NIFU STEPs øvrige publikasjoner, se www.nifustep.no

Studier av innovasjon, forskning og utdanning
Studies in Innovation, Research and Education
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo
Tlf. +47 22 59 51 00 • www.nifustep.no

Forord

Denne rapporten er en kartlegging av norsk utdanningsforskning som er eksplorerende av karakter. Oppdragsgiver er Kunnskapsdepartementet, og prosjektet er et ledd i departementets utarbeidelse av en strategi for sektorforskningsansvar på området utdanning. Departementet har i den sammenheng gitt NIFU STEP i oppdrag å kartlegge konturer og omfang av norsk utdanningsforskning. Rapporten er basert på en innkretsing av feltet gjennom bibliometriske metoder, en strukturanalyse basert på FoU-statistikk og Forskerpersonalregisteret ved NIFU STEP, og en kvalitativ tilnærming til utdanningsforskningsfeltet.

Forfatterne vil takke Bjørn Stensaker, Susanne Lehmann Sundnes og Randi Søgne for gode innspill og kommentarer.

Oslo, november 2007

Per Hetland
Direktør

Bjørn Stensaker
Forskningsleder

Innhold

1	Innledning	5
2	Bibliometrisk metode	7
3	Strukturelle forhold innenfor utdanningsforskningen	12
3.1	FoU-utgifter.....	13
3.1.1	FoU-utgifter i UoH-sektoren.....	13
3.1.2	FoU-utgifter i instituttsektoren.....	16
3.2	Forskerpersonale.....	17
3.2.1	Vitenskapelig/faglig personale i UoH-sektoren.....	17
3.2.2	Forskerpersonale i instituttsektoren.....	26
3.3	Oppsummering.....	30
4	Konturer av utdanningsforskning som fagfelt	33
4.1	Historiske føringer.....	33
4.2	Omfang av utdanningsforskning.....	35
4.3	Nasjonale forskningsinitiativer.....	36
4.4	Utdanningsforskning i forhold til sektoransvaret.....	38
5	Hva er utdanningsforskning?	42
	Referanser	45
Vedlegg I	Oversikt over enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 2005	47
Vedlegg II	Tidsserier	49

1 Innledning

Denne kartleggingen av norsk utdanningsforskning bygger på avgrensninger og prinsipielle betraktninger som er beskrevet i NIFU STEPs utredning om fagdepartementets sektorforskningsansvar i forhold til utdanningsforskning (Aasen, Sandberg og Spord Borgen 2007). I rapporten understrekes det at en oversikt over feltet neppe kan gjøres innenfor eksisterende databaser og statistikkgrunnlag. Årsakene til dette er at utdanningsforskning er et tverrfaglig felt som ofte vil gå på tvers av disiplinære/fagfeltinndelinger, samt at FoU-statistikken i liten grad sier noe om aktivitetsområder og resultater.

Med bakgrunn i dette har vi gjennomført en kartlegging av norsk utdanningsforskning som er av eksplorerende karakter. Innledningsvis skal vi belyse to sentrale temaer av kartleggingsarbeidet. Dette gjelder strukturelle forutsetninger, og innholdsmessig profil. Fremgangsmåten er først en innkretsing gjennom bibliometriske metoder, deretter en strukturanalyse basert på FoU-statistikk og forskerpersonalregisteret ved NIFU STEP, og til sist en kvalitativ tilnærming til utdanningsforskningsfeltet.

For å kretse inn fagmiljøene for utdanningsforskning i Norge har vi inkludert både universitets- og høyskolesektoren og instituttsektoren. For å finne relevante fagmiljøer i UoH-sektoren, benyttet vi i første omgang en bibliometrisk metode basert på data for vitenskapelig publisering. For å finne fagmiljøer i instituttsektoren som er aktive innen utdanningsforskning, ble det gjort en kvalitativ undersøkelse av prosjektportefølje og publisering knyttet til relevante programsatsinger i Norges forskningsråd.

Som del av kartleggingen er det gjort en analyse av de mest sentrale finansieringskildene for FoU-arbeid innen utdanningsforskningsfeltet, og hvem som er mottagere av støtte til slik forskning. Dette fungerer supplerende i forhold til å skape et overordnet bilde av hvem som er sentrale aktører, omfanget av aktiviteter blant de ulike aktørene, samt hvem som i dag er aktive forskere/forskningsmiljøer innenfor norsk utdanningsforskning. Oversikten dekker FoU-arbeidet over en periode fra 1998-2005 på områdene barnehage, grunnsopplæring, høyere utdanning og forskeropplæring.

I tillegg dekker kartleggingen FoU-arbeid på flere områder, så som videreutdanning, læring på ulike arenaer og forholdet mellom utdanning og arbeidsliv finansiert gjennom departementets og ytre etats FoU-bevilgninger, forskningsbasert utviklingsarbeid i regi av skoleeierne, relevante profesjonsutdanninger, relevante forskningsprogrammer i regi av Forskningsrådet etc.

Med utgangspunkt i denne identifikasjonsprosessen analyseres en del strukturelle betingelser for forskning på utdanningsområdet. Dette gjelder antallet institusjoner og enheter på feltet, personalressurser, kompetanseprofil, finansieringskilder, økonomiske ressurser, forskningsprofil, publiseringskanaler og internasjonal orientering.

Som nevnt benytter vi en bibliometrisk metode for å innkretse utdanningsforskning i UoH-sektoren. I tillegg har vi gjort en kvalitativ analyse av titler på de publiserte artiklene, for å kartlegge hvilke tema forskningen omhandler. Innenfor rammen av dette oppdraget har NIFU STEP konsentrert kartleggingen om følgende temaer:

- En avgrensning for den bibliometriske analysen i innkretsningen av fagmiljøene for utdanningsforskning i Norge (kapittel 2)
- Strukturelle forhold innenfor utdanningsforskningen basert på en institusjonell avgrensning innenfor FoU-statistikken (kapittel 3)
- Beskrivelse av konturene av en forskningsprofil, basert på kvalitative vurderinger (kapittel 4).

2 Bibliometrisk metode

For å finne relevante fagmiljøer i UoH-sektoren, benyttet vi i første omgang en bibliometrisk metode basert på data for vitenskapelig publisering, ved universiteter og høyskoler som er registrert i Database for høyere utdanning (DBH) i 2005 og 2006. Disse data viser antall publikasjoner fra den enkelte institusjon i den enkelte publiseringskanal (tidsskrifter og serier, samt forlag for bøker og bokartikler). Ved NIFU STEP er alle tidsskrifter og bokpublikasjoner fagklassifisert i den samme databasen. En av fagkategoriene er ”Pedagogikk og utdanning”. Denne kategorien representerer 6 prosent av all vitenskapelig publisering i UoH-sektoren, men noen forskningsenheter, dvs. institusjoner, fakulteter, institutter, avdelinger, sentre osv., har klart høyere andeler publikasjoner i fagkategorien. Ved å sette nedre grenser på en slik måte at både minst en tredjedel av totalen og minst tre av forskningsenhetens publikasjoner skulle være i fagkategorien, var det mulig å innkretse vel 30 fagmiljøer i UoH-sektoren med relativt stor publiseringsaktivitet i fagkategorien ”Pedagogikk og utdanning”. Listen ble deretter skjønnsmessig justert etter et nærmere blikk på publikasjonene. Metoden danner en del av grunnlaget for hvilke institusjoner som er tatt med i undersøkelsene i de senere kapitlene.

Med den bibliometriske metoden for UoH-sektoren er det mulig å oppdage ”ukjente” fagmiljøer med aktivitet på feltet. Mulige svakheter ved metoden er likevel at den kun er basert på vitenskapelig publisering, mens sektororientert utdanningsforskning ofte formidles i andre kanaler enn de vitenskapelige, for eksempel profesjonstidsskrifter, rapporter og utredninger. Dessuten kan vår forhåndsklassifisering av publikasjonene være for snever.

Vi har forsøkt å kontrollere for slike svakheter på to måter. For det første så vi nærmere på vitenskapelige tidsskrifter utenfor kategorien ”Pedagogikk og utdanning” som var relativt mye benyttet ved de institusjonene vi hadde identifisert. Disse tidsskriftene ble innlemmet i undersøkelsen hvis de var relevante. Eksempler på slike tidsskrifter er kliniske tidsskrifter med spesialpedagogisk relevans. Men tillegget av tidsskrifter gjorde likevel ikke av vi kunne identifisere noen nye fagmiljøer.

En lignende bekreftelse på at den bibliometriske metoden er egnet, fikk vi ved å bruke søkeordet ”utdanning” i Nasjonalbibliotekets tidsskriftsindeks Norart. Denne indeksen er *ikke* begrenset til vitenskapelige tidsskrifter. På søkeordet ”utdanning” var følgende tidsskrifter mest frekvente *i tillegg* til de vitenskapelige tidsskriftene som vi allerede hadde identifisert: *Utdanning, Forskningspolitikk, Yrke: Tidsskrift om yrkesopplæring, Bedre skole, Form, Rådgivernytt, Søkelys på arbeidsmarkedet og Forskning*. Artikkene i disse tidsskriftene pekte ikke mot andre fagmiljøer i UoH-sektoren enn de som vi allerede hadde identifisert.

Dataene vi har brukt til en bibliometrisk innkretsing av relevante fagmiljøer i UoH-sektoren er de samme som institusjonene selv har innrapportert til Database for høyere utdanning (DBH) i 2005 og 2006. I databasen er alle artikler (i tidsskrifter og bøker) vektet som 1 publikasjon, mens hele bøker (monografier) er vektet som 5 publikasjoner. Som i DBH, regnes det brøkvise

andeler av publikasjoner når forfattere ved mer enn en institusjon har bidratt til den. For bokpublikasjoner er fagkategorien ”Pedagogikk og utdanning” valgt med utgangspunkt i institutt/avdeling når navnet på enheten gir entydig fagtilknytning, hvis ikke er fagkategorien valgt med utgangspunkt i den enkelte publikasjon. Tidsskriftsartikler er fagklassifisert med utgangspunkt i tidsskriftets fagtilknytning.

Tabell 2.1 viser hvilke institutter og avdelinger i UoH-sektoren som vi kan identifisere ved å beregne antallet og andelen vitenskapelige publikasjoner i fagkategorien ”Pedagogikk og utdanning. Hele 82 prosent av UoH-sektorens publikasjoner i fagkategorien er konsentrert hos institusjonene i tabellen. Resten er spredt med mindre antall på mange andre institusjoner.

Tabell 2.1 Vitenskapelig publisering pr. institusjon i 2005-2006 i UoH-sektoren, totalt antall publikasjoner, samt antall og andel publikasjoner som kan klassifiseres som pedagogikk og utdanning.

Institusjon	Fakultet/avdeling	Institutt/senter	Ped og utd	Totalt	Andel ped og utd
Universitetet i Oslo	Det utdanningsvitenskapelige fakultet	Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling	93,0	98,0	95 %
Universitetet i Oslo	Det utdanningsvitenskapelige fakultet	Pedagogisk forskningsinstitutt	91,4	107,9	85 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	Pedagogisk institutt	59,6	64,0	93 %
Universitetet i Oslo	Det utdanningsvitenskapelige fakultet	Institutt for spesialpedagogikk	47,4	54,8	87 %
Universitetet i Agder	Fakultet for pedagogikk	(Uspesifisert enhet)	42,4	43,4	98 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	Program for lærerutdanning	40,4	44,9	90 %
Høgskolen i Oslo	Avdeling for lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	35,1	48,2	73 %
Høgskolen i Sogn og Fjordane	Avdeling for lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	23,0	30,0	77 %
Høgskolen i Lillehammer	Avdeling for samfunnsvitenskap	(Uspesifisert enhet)	22,0	56,7	39 %
Høgskolen i Vestfold	Avdeling for lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	20,5	44,5	46 %
Universitetet i Bergen	Det psykologiske fakultet	Institutt for utdanning og helse	19,6	73,8	27 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	Norsk senter for barneforskning	18,8	22,7	83 %
Dronning Mauds Minne, høgskole for førskolelærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	(Uspesifisert enhet)	18,0	30,0	60 %
Høgskolen i Bodø	Profesjonshøgskolen	Institutt for lærerutdanning	15,0	26,0	58 %
Universitetet i Tromsø	Det samfunnsvitenskapelige fakultet	Institutt for pedagogikk	14,8	18,8	79 %

Institusjon	Fakultet/avdeling	Institutt/senter	Ped og utd	Totalt	Andel ped og utd
Høgskolen i Hedmark	Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap	(Uspesifisert enhet)	14,0	53,2	26 %
Høgskolen i Nesna	(Uspesifisert enhet)	(Uspesifisert enhet)	13,5	21,7	62 %
Universitetet i Stavanger	Det humanistiske fakultet	Senter for atferdsforskning	13,3	16,1	83 %
Høgskolen i Volda	Avdeling for lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	13,0	16,0	81 %
Universitetet i Oslo	Det utdanningsvitenskapelige fakultet	Intermedia under UV-fakultetet	12,4	29,1	43 %
Universitetet i Stavanger	Det humanistiske fakultet	Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning	12,4	29,1	43 %
Høgskolen i Sør-Trøndelag	Avdeling for lærer- og tolkeutdanning	(Uspesifisert enhet)	11,3	17,8	64 %
Høgskolen i Oslo	Senter for profesjonsstudier (SPS)	(Uspesifisert enhet)	11,3	17,8	63 %
Universitetet i Stavanger	Det humanistiske fakultet	Institutt for allmennlærerutdanning og spesialpedagogikk	11,2	27,3	41 %
Høgskolen i Bergen	Avdeling for lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	10,1	31,2	32 %
Høgskolen i Akershus	(Uspesifisert enhet)	(Uspesifisert enhet)	10,0	17,7	56 %
Høgskolen i Telemark	Avdeling for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	10,0	23,0	43 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse	Fakultetssekretariat/felles avdeling - SVT	7,8	9,0	87 %
Høgskolen i Akershus	Avdeling for yrkesfaglærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	4,5	6,0	75 %
Høgskolen i Volda	Avdeling for samfunnsfag	(Uspesifisert enhet)	4,5	32,0	14 %
Høgskolen i Østfold	Avdeling for lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	4,5	12,3	36 %
Norsk Lærerakademi, Bachelor- og masterstudier	(Uspesifisert enhet)	(Uspesifisert enhet)	4,0	10,0	40 %
Høgskolen i Harstad	Institutt for helse- og sosialfag	(Uspesifisert enhet)	4,0	5,0	80 %
Høgskolen Stord/Haugesund	Avdeling Stord	(Uspesifisert enhet)	2,8	7,3	39 %
Høgskolen i Nord-Trøndelag	Avdeling for helsefag, Namsos	(Uspesifisert enhet)	2,5	5,9	42 %
Høgskolen i Oslo	Pedagogisk utviklingssenter (PUS)	(Uspesifisert enhet)	2,0	2,5	80 %
Høgskolen i Tromsø	Avdeling for lærerutdanning	(Uspesifisert enhet)	2,0	16,0	12 %
Universitetet i Tromsø	Program for læring og praktisk pedagogikk (PLP)	Fagprogram PLP	1,1	1,1	100 %
Høgskolen i Nord-Trøndelag	Avdeling for sykepleier-, ingeniør- og lærerutdanning, Levanger	(Uspesifisert enhet)	1,0	9,7	10 %
Høgskolen i Finnmark	Avdeling for pedagogiske og humanistiske fag	(Uspesifisert enhet)	0,5	4,0	13 %
Universitetet i Bergen	Sentre	Rokkansenteret	0,5	35,0	1 %
Sum			745,2	1219,4	61 %

Tabell 2.2 og 2.3 viser de 20 mest frekvente vitenskapelige publiseringskanaler for henholdsvis tidsskriftsartikler og bokpublikasjoner i fagkategorien ”Pedagogikk og utdanning”. I tillegg til de vitenskapelige tidsskriftene vi kan identifisere på denne måten, er følgende norske profesjons- og sektororienterte fagblader/tidsskrifter viktige hvis man bruker søkeordet ”utdanning” i i artikkelindeksen Norart i Nasjonalbiblioteket: *Utdanning, Forskningspolitikk, Yrke: Tidsskrift om yrkesopplæring, Bedre skole, Form, Rådgivernytt, Søkelys på arbeidsmarkedet og Forskning.*

Tabell 2.2 Mest frekvente vitenskapelige tidsskrifter i pedagogikk og utdanning 2005-2006.

Tidsskrift	Publikasjoner
Norsk pedagogisk tidsskrift	66,5
Spesialpedagogikk	37,9
Prismet	22,5
Barn	20,7
Nordisk Pedagogik	19,0
UNIPED	15,8
Scandinavian Journal of Educational Research	15,2
NorDiNa : Nordic Studies in Science Education	14,0
Norsk tidsskrift for logopedi	10,8
Skolepsykologi	7,0
Australian Research in Early Childhood Education	7,0
Seminar.net : Media, technology and lifelong learning	6,5
European Journal of Special Needs Education	6,5
Tidsskriftet Digital kompetanse	6,1
Dyslexia	5,6
Educational Philosophy and Theory	4,5
Teachers and Teaching: theory and practice	4,0
Nordisk matematikdidaktikk	4,0
Higher Education	4,0
Studies in Philosophy and Education	3,8
99 andre tidsskrifter	113,7
Sum	395,1

Tabell 2.3 Mest frekvente vitenskapelige forlag i pedagogikk og utdanning 2005-2006.

Kanalnavn	Publikasjoner
Universitetsforlaget	87,0
Cappelen Akademisk Forlag	51,3
Fagbokforlaget	47,3
Tapir Akademisk Forlag	46,4
Gyldendal Akademisk	40,0
Unipub forlag	28,0
Abstrakt forlag	22,3
Oplandske Bokforlag	20,8
Høyskoleforlaget	16,0
Det Norske Samlaget	15,5
Peter Lang	11,0
Waxmann Verlag	8,5
Nordisk ministerråd	7,0
Klim	7,0
Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag	6,0
Caspar Forlag	6,0
Cambridge University Press	6,0
Studentlitteratur	5,5
Verlag Julius Klinkhardt	5,0
50 andre forlag	78,7
Sum	515,3

Nederst i de to tabellene med publiseringskanaler ovenfor ser vi at det er 99 unevnte tidsskrifter og 50 unevnte forlag som har stått for en mindre del av publiseringen. Selv om norsk utdanningsforskning har noen få norske og nordiske hovedkanaler hvor de fleste publikasjoner utkommer, står vi samtidig overfor en vidtfavnende internasjonal publisering. Denne internasjonale publiseringen, som ofte vil være i mer spesialiserte kanaler, er med i beregningen når vi her har identifisert fagmiljøer i UoH-sektoren med relativt mye publisering innenfor pedagogikk og utdanning.

Den bibliometriske metoden som er benyttet her, er egnet til å identifisere fagmiljøer med utdanningsforskning, men den er ikke egnet til å nyansere bildet av hva slags forskning som utføres, og den sier heller ikke noe om publisering i utdanningssektorens ikke-vitenskapelige kanaler.

3 Strukturelle forhold innenfor utdanningsforskningen

Totalt har vi identifisert 40 enheter ved 25 forskjellige læresteder i universitets- og høyskolesektoren som enheter med utdanningsforskning. Av disse er 16 institutter og sentre ved alle de seks universitetene. Norsk lærerakademi bachelor- og masterstudier er inkludert, sammen med 23 avdelinger og sentre ved 18 statlige høyskoler.

Enhetene i UoH-sektoren er som tidligere nevnt valgt ut på grunnlag av en bibliometrisk metode basert på data for vitenskapelig publisering i 2005 og 2006. Enheter som hadde mer enn en tredjedel av sine publikasjoner innenfor pedagogikk og utdanning, er inkludert i utvalget.¹ Der publiseringsraten var i grenseland, undersøkte vi hvorvidt det var samme person som hadde stått for alle publikasjonene, eller om det var snakk om et miljø. Enheter hvor minst tre personer hadde publisert, ble regnet som enhet med utdanningsforskningsaktivitet. Alle lærerutdanningene, med unntak av tre, ble med i utvalget etter denne metoden. Vi valgte å inkludere også de tre siste i utvalget. Rokkansenteret ved Universitetet i Bergen ble tatt med etter en gjennomgang av relevante programsatsninger hos Norges forskningsråd.

Noen av enhetene var mer problematisk å klassifisere enn andre, spesielt avdelinger ved de statlige høyskolene der lærerutdanningene inngår sammen med andre utdanninger. Et eksempel på dette er Avdeling for sykepleier-, ingeniør- og lærerutdanning ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, hvor det er nærliggende å anta at sykepleierutdanningen og ingeniørutdanningen har lite eller ingen utdanningsforskning. Enheten svarte imidlertid på spørreskjemaet for FoU-statistikken på avdelingsnivå, og vi klarer ikke å fordele FoU-utgiftene på den enkelte utdanning. Dermed er alle FoU-utgifter og alt personale ved avdelingen inkludert i tallmaterialet.

Fra instituttsektoren er 5 forskningsinstitutter inkludert på grunnlag av identifiserte vitenskapelige publikasjoner gjennom den bibliometriske metoden. For instituttsektoren ga den bibliometriske metoden mer usikre data, derfor ble det i tillegg gjort en kvalitativ undersøkelse av prosjektportefølje² knyttet til relevante programsatsninger hos Norges forskningsråd. Alle de fem enhetene i utvalget hadde hoveddelen av sin virksomhet innenfor samfunnsvitenskapelige fag, og inngår i OECD-kategorien offentlig rettet institutt. Fullstendig oversikt over enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet finnes i vedlegg I.

¹ Dronning Mauds Minnes høyskole for førskolelærerutdanning hadde flere publikasjoner innenfor pedagogikk og utdanning, men lærestedet er ikke med i FoU-statistikken per 2005, og er derfor ikke med i utvalget.

² For eksempel ble NOVA ikke fanget opp ved hjelp av denne metoden, selv om instituttet i dag er en kunnskapsleverandør for Kunnskapsdepartementet på barnehagefeltet. Dette kan ha sammenheng med at tidligere forskning om barnehagefeltet har vært publisert i andre kanaler enn de som omfattes av denne kartleggingen. NOVA er dermed ikke inkludert i tallgrunnlaget.

Oversiktene i dette kapittelet dreier seg om den samlede FoU-innsatsen ved enhetene som er identifisert med utdanningsforskningsaktivitet. Vi har ikke opplysninger om hvor mye av dette som faktisk var utdanningsforskning. Omtale av utarbeidelse av tidsserier og utfordringer knyttet til dette finnes i vedlegg II.

3.1 FoU-utgifter

Enhetene som er identifisert med utdanningsforskningsaktivitet utførte i 2005 FoU for 693,2 mill. kr. Enhetene i UoH-sektoren stod for i overkant av tre fjerdedel av denne innsatsen, og hovedtyngden av FoU-aktiviteten innenfor utdanningsforskning fant sted i denne sektoren.

Tabell 3. 1 FoU-utgifter ved enheter som er identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 1997, 2001 og 2003. Mill. kr

	1997	2001	2005
Universiteter ¹	105,5	154,3	233,2
Høgskoler	165,5	257,1	290,5
Instituttsektoren	95,1	131,1	169,5
Totalt	366,2	542,5	693,2

¹ Enheter ved Universitetet i Stavanger er inkludert i høgskoler for 1997 og 2001. Universitetet i Agder er inkludert i høgskoler alle tre årene.

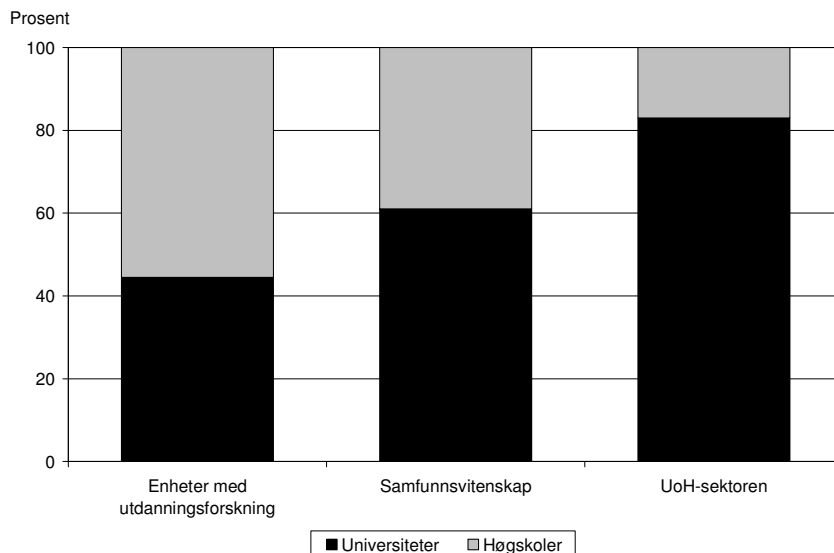
Kilde: NIFU STEP/FoU-statistikk

Ser vi på utviklingen i FoU-utgifter ved enhetene med utdanningsforskningsaktivitet i perioden 1997 til 2005, se tabell 3.1, er de totale FoU-utgiftene nesten doblet. Veksten har vært størst ved enhetene i UoH-sektoren. Veksten i nominelle FoU-utgifter var dessuten større i perioden 1997 til 2001 enn i perioden 2001 til 2005 for enhetene i begge sektorene.

3.1.1 FoU-utgifter i UoH-sektoren

I 2005 ble det utført FoU for 523,7 mill.kr ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren. Dette utgjorde 5 prosent av de totale FoU-utgiftene i sektoren i 2005, og tilsvarte 28 prosent av FoU-utgiftene innenfor samfunnsvitenskap. Størsteparten av FoU-aktiviteten ved enhetene i UoH-sektoren som hadde utdanningsforskningsaktivitet i 2005 fant sted ved enheter med hovedtyngden av sin virksomhet innenfor samfunnsvitenskap. FoU-innsatsen ved lærerutdanningene fordeles på samfunnsvitenskap, humaniora, matematikk/naturvitenskap og idrettsfag, slik at alle fagområder var representert.

Figur 3.1 FoU-utgifter ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren, innenfor samfunnsvitenskap og i sektoren totalt etter lærestedstype i 2005. Prosent.

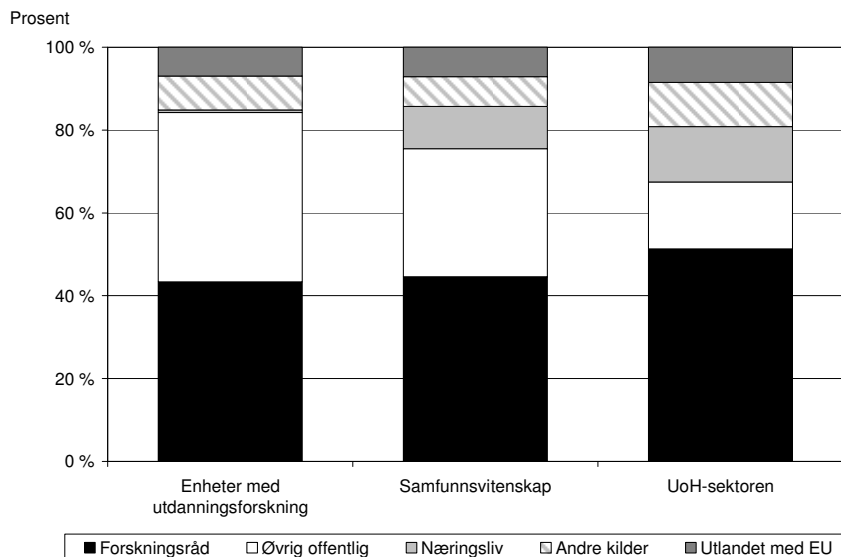
Kilde: NIFU STEP/FoU-statistikk

Størstedelen av FoU-innsatsen ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren ble i 2005 utført i høgskolesektoren, i alt 55 prosent. Tilsvarende hadde høgskolene 39 prosent av FoU-innsatsen innenfor samfunnsvitenskap, men kun 17 prosent av FoU-innsatsen i UoH-sektoren totalt, se figur 3.1.

Enhetene med utdanningsforskningsaktivitet fikk 72 prosent av sine FoU-utgifter dekket over basisbevilgningen i 2005. Dette var en høyere andel basisfinansiering enn hva tilfellet var både innenfor samfunnsvitenskap og i UoH-sektoren samlet i 2005, hvor andelen basisbevilgning var henholdsvis 70 og 65 prosent. Den høye andelen basisfinansiering har sammenheng med høgskolenes sentrale posisjon blant enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet, ved disse institusjonene var andelen ekstern finansiering lavere enn ved universitetene. Ekstern finansiering ved enhetene i utvalget utgjorde 13 prosent ved høgskoleenhetene, mens andelen var 44 prosent ved universitetsenhetene.

Figur 3.2 viser at Norges forskningsråd var den viktigste eksterne finansieringskilden for FoU ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005, tett fulgt av øvrige offentlige kilder. Ulike departementer stod for 38 prosent av den eksterne finansieringen ved enhetene med utdanningsforskningsaktivitet, av dette stod daværende Utdannings- og forskningsdepartementet for nesten tre fjerdedeler, mens Kommunal- og regionaldepartementet som det nest største stod for 6 prosent. Øvrige offentlige midler var viktigere for enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet, enn hva tilfellet var innenfor samfunnsvitenskap eller i UoH-sektoren totalt. Andre kilder og utlandet med EU er på omtrent samme nivå som samfunnsvitenskap, mens andelen næringslivsfinansiering var marginal innenfor utvalgsenhetene i 2005.

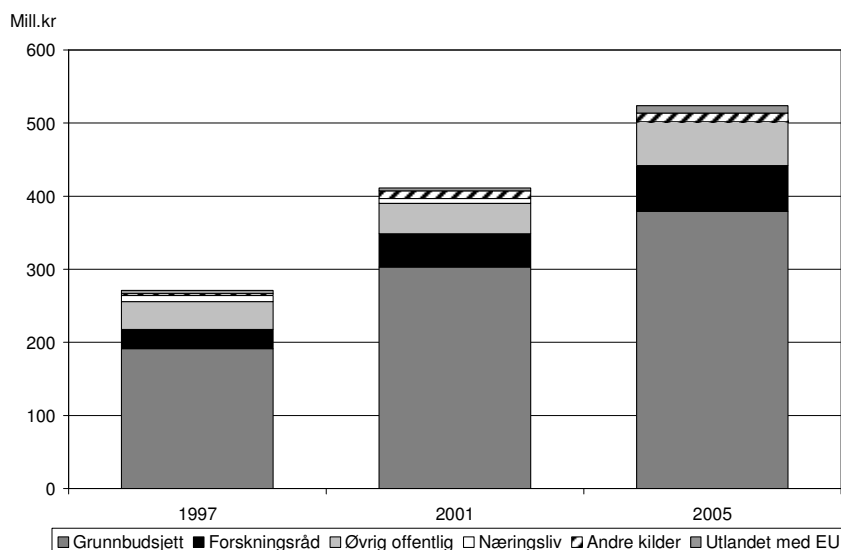
Figur 3.2 FoU-utgifter ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren, innenfor samfunnsvitenskap og i sektoren totalt etter finansieringskilde i 2005. Prosent.

Kilde: NIFU STEP/FoU-statistikk

Figur 3.3 viser at det er grunnbudsjettmidlene som har økt mest ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i perioden 1997-2005, fra i underkant av 200 mill. kr i 1997 til 380 mill. kr i 2005. Andelen grunnbudsjettfinansiering har økt fra 71 prosent til 72 prosent i perioden.

Figur 3.3 FoU-utgifter ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren etter finansieringskilde i 1997, 2001 og 2005. Mill.kr

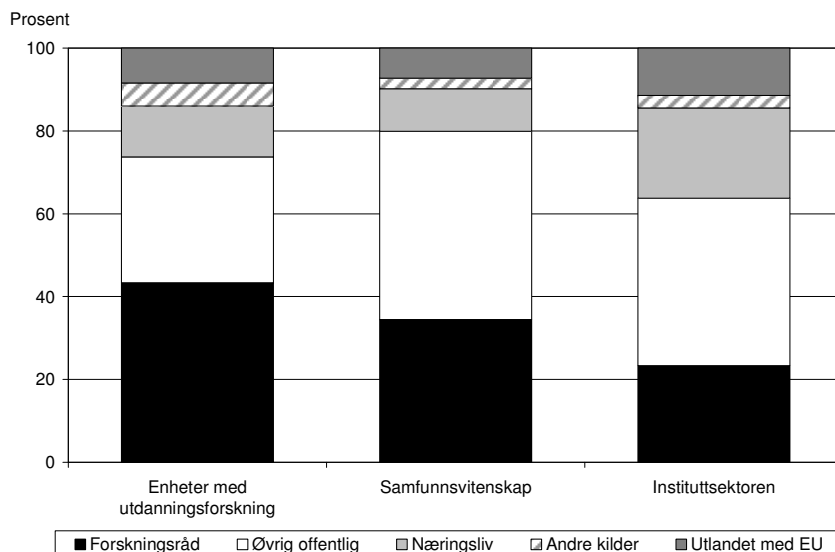

Kilde: NIFU STEP/FoU-statistikk

3.1.2 FoU-utgifter i instituttsektoren

Instituttsektoren omfatter 5 institutter som i 2005 utførte FoU for i alt 169,5 mill. kroner. FoU-innsatsen ved disse enhetene utgjorde i overkant av 2 prosent av den totale innsatsen innenfor sektoren, og 14 prosent av innsatsen innenfor samfunnsvitenskap.

Figur 3.4 FoU-utgifter ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren, innenfor samfunnsvitenskap og i instituttsektoren totalt etter finansieringskilde i 2005. Prosent.

Kilde: NIFU STEP/FoU-statistikk

Norges forskningsråd var den viktigste finansieringskilden for enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren i 2005, fulgt av øvrige offentlige midler. Andelen midler fra Forskningsrådet var større for enhetene med utdanningsforskning enn for samfunnsvitenskapelige enheter totalt, eller sektoren samlet, mens andelen midler fra øvrige offentlige kilder var mindre. Tre departementer stod hver for omkring en fjerdedel av de øvrige offentlige midlene til enhetene identifisert med utdanningsforskning. Helse- og Omsorgsdepartementet var størst med 28 prosent fulgt av Utdannings- og forskningsdepartementet med 26 prosent og Utenriksdepartementet med 25 prosent.

FoU-utgiftene ved enhetene identifisert med utdanningsforsknings i instituttsektoren økte fra 95 mill. kr i 1997 til 169,5 mill. kr i 2005, og den nominelle veksten var omtrent like stor i første halvdel av perioden som i siste. Midlene fra Norges forskningsråd økte mest, i 1997 utgjorde forskningsrådsmidlene 37 prosent av FoU-utgiftene, i 2005 var andelen steget til 43 prosent. Dette innebærer en dobling av FoU-midler fra forskningsrådet ved disse instituttene.

3.2 Forskerpersonale

Tabell 3.2 viser at det var 2 400 personer ansatt ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 2005. Over 70 prosent av disse befant seg ved en høgskoleenhet. På åtte år har antall personer ved disse enhetene økt med i overkant av 300 personer, og veksten var størst i første halvdel av perioden. Sammenlignet med veksten i FoU-utgifter, har ikke økningen i antall personer ved disse enhetene vært like stor.

Tabell 3.2 Forskerpersonale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 1997, 2001 og 2003.

	1997	2001	2005
Universiteter ¹	264	326	484
Høgskoler	1 645	1 802	1 719
Instituttsektoren	167	193	196
Totalt	2 076	2 321	2 399

¹ Enheter ved Universitetet i Stavanger er inkludert i høgskoler for 1997 og 2001. Universitetet i Agder er inkludert i høgskoler alle tre årene.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Kvinnene utgjorde halvparten av de 2 400 forskerne ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 2005. Kvinneandelen var litt lavere ved enhetene i instituttsektoren enn i UoH-sektoren, 46 prosent mot 50 prosent. Tilsvarende var kvinneandelen i UoH-sektoren totalt i 2005 på 39 prosent, mot 34 prosent i instituttsektoren. Kvinneandelen ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet har steget fra 43 prosent i 1997 til 46 prosent i 2001 og 50 prosent i 2005. Enhetene hadde en høyere kvinneandel i hele perioden enn både UoH-sektoren og instituttsektoren totalt.³

3.2.1 Vitenskapelig/faglig personale i UoH-sektoren

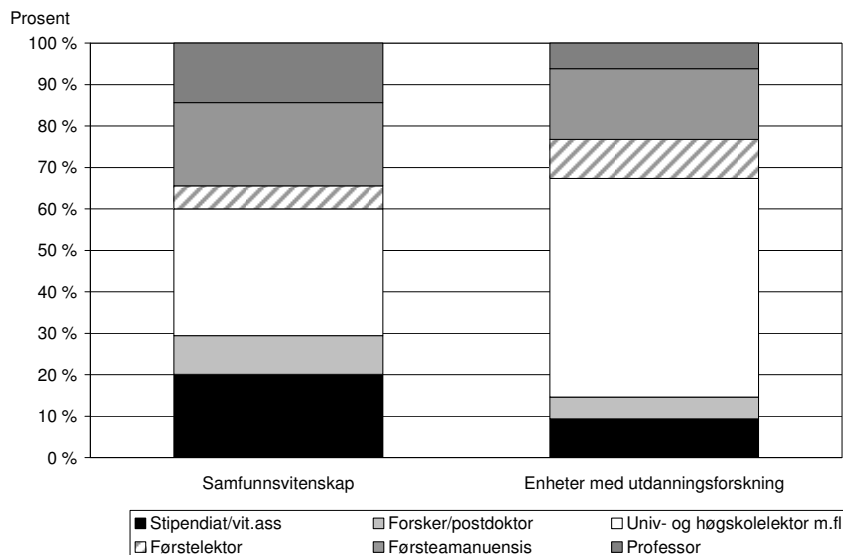
Totalt var 2200 personer ansatt i vitenskapelig/faglig stilling ved enhetene med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005. Av disse var 80 prosent ved en høgskole.

Figur 3.5 viser at universitets- og høgskolelektorene med flere⁴ var den største stillingsgruppen ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 2005. Dette samsvarer med at en stor andel av virksomheten foregikk ved høgskolene, som har en stor andel personale i denne stillingskategorien. Halvparten av personalet ved enhetene med utdanningsforskning hadde en universitets- eller høgskolelektorstilling i 2005, tilsvarende var 9 prosent stipendiater, 17 prosent hadde en førsteamanuensisstilling, og 6 prosent var professorer.

³ Til sammenligning viste evalueringen av pedagogisk forskning (Forskningsrådet 2004) at i 2001 varierte kvinneandelen for det vitenskapelige/faglige personalet ganske mye i de samfunnsvitenskapelige fagdisiplinene, og var høyest innenfor pedagogiske fag, hvor kvinneandelen var 55 prosent.

⁴ Stillingene amanuensis, høgskoledosent og faglig leder er inkludert i denne kategorien.

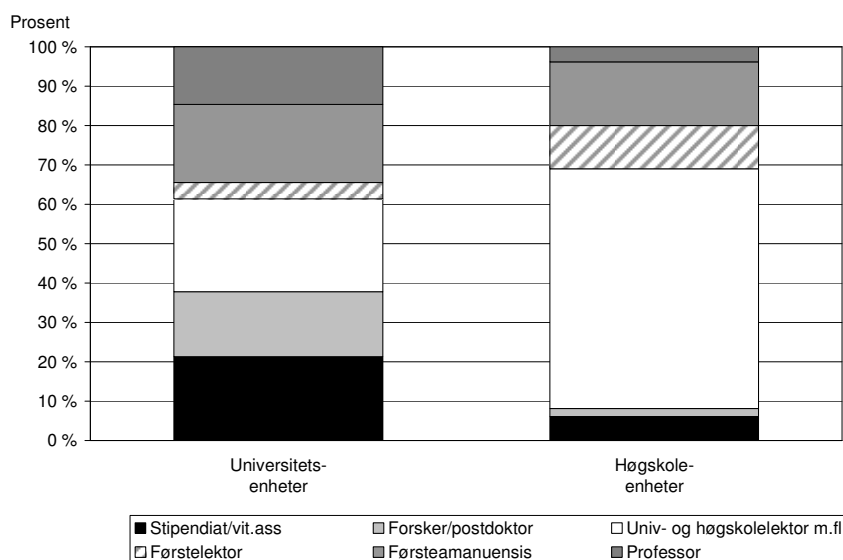
Figur 3.5 Vitenskapelig/faglig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet og innenfor samfunnsvitenskap i UoH-sektoren etter stilling i 2005. Prosent.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet var med andre ord ikke spesielt topptunge. Sammenlignet med samfunnsvitenskapelige enheter i UoH-sektoren, var andelen universitets- og høgscolektorer høyere ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet, mens andelen professorer og stipendiater var betydelig lavere.

Figur 3.6 Vitenskapelig/faglig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren etter stilling og lærestedstype i 2005. Prosent.

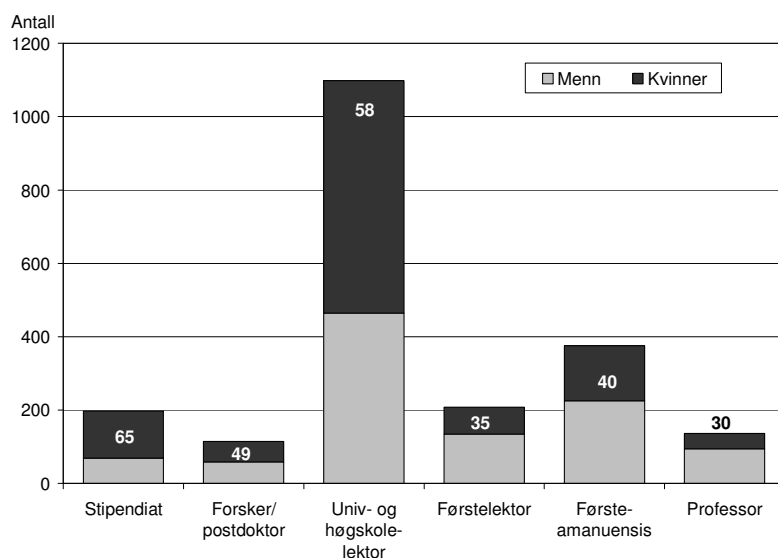
Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Imidlertid var det stor forskjell på personalsammensetningen ved enheter tilknyttet universitetene og enheter ved høyskolene. Ved universitetsenhetene var 15 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet professorer, 20 prosent førsteamanuenser og 15 prosent stipendiater/vit.ass i 2005. Tilsvarende var det 4 prosent professorer, 16 prosent førsteamanuenser og 6 prosent stipendiater/vit.ass ved høyskoleenhetene. Her var hele 72 prosent av personalet i en førstelektor- eller høyskolelektorstilling. Dette har sammenheng med at utdanningsenhetene, spesielt ved høyskolene, også omfatter profesjonsutdanning der hovedvekten av aktiviteten er rettet mot utdanning og ikke mot forskning. Konsekvensen av personalsammensetningen innenfor enheter identifisert innenfor UoH-sektoren med utdanningsforskningsaktivitet er at det er mange forskere med lav FoU-ressurs.

Kjønn

Av 2200 personer ansatt ved en enhet identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005 var 1100 kvinner. Kvinneandelen var litt høyere ved universitetene enn ved de høyskolene, 54 prosent mot 50 prosent. Dette står i kontrast til kjønnsfordelingen ved de to lærestedstypene som helhet, hvor kvinneandelen ved universitetene var 37 prosent i 2005, mot 46 prosent ved de statlige høyskolene.

Figur 3.7 Vitenskapelig/faglig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren etter stilling og kjønn i 2005. Kvinneandel er angitt i prosent.

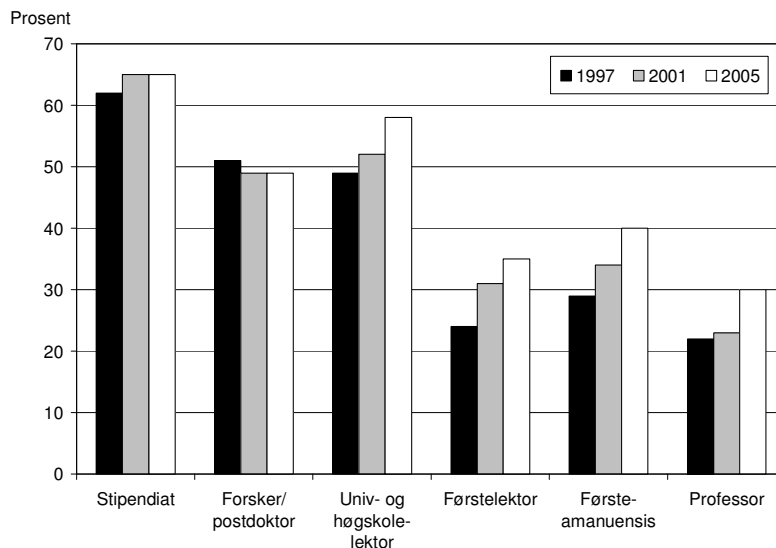
Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Kvinneandelen ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren var i 2005 høyest blant stipendiatene med 65 prosent, dernest blant universitets- og høyskolelektorene med 58 prosent. Sammenlignet med UoH-sektoren totalt, var kvinneandelene høyere ved enhetene med utdanningsforskning på alle stillingsnivåer. Kvinneandelen blant professorene var 17 prosent i UoH-sektoren, mens den ved enhetene identifisert med utdanningsforsknings-

aktivitet var 30 prosent, tilsvarende var det 31 prosent kvinnelige førsteamanuenser og 48 prosent kvinnelige stipendiater i UoH-sektoren i 2005, mot henholdsvis 40 og 65 prosent kvinner i disse stillingene ved enhetene med utdanningsforskning.⁵

Ser vi på utviklingen i kvinneandelene for utvalgte stillinger ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i perioden 1997 til 2005, kan vi konstatere at andelen kvinner har økt markant for både professorer, førsteamanuenser og universitets- og høyskolelektorer. Samtidig har andelen kvinner gått ned for forsker/postdoktor fra 51 prosent i 1997 til 49 prosent i 2001, og samme andel var det fremdeles fire år senere.

Figur 3.8 Andel kvinner blant vitenskapelig/faglig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren etter stilling og kjønn i 1997, 2001 og 2005. Prosent.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

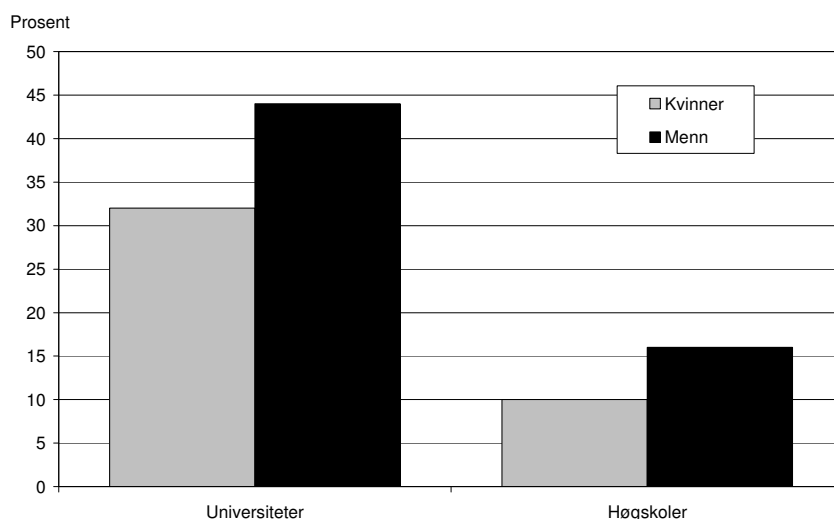
Kompetansenivå

I 2005 hadde 18 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren doktorgrad. Dette er lavere enn i UoH-sektoren totalt, hvor 37 prosent av personalet hadde doktorgrad. Ved universitetene totalt var doktorgradsandelens 46 prosent, mot 16 prosent ved de statlige høyskolene. For enhetene med utdanningsforskning ved universitetene hadde 37 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet doktorgrad, mens enhetene ved de statlige høyskolene hadde en doktorgradsandel på 13 prosent. Ettersom 80 prosent av personalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet var ansatt ved en høyskole i 2005, medfører dette en lavere doktorgradsandel for enhetene med utdanningsforsknings sett under ett.

⁵ Til sammenligning viste evalueringen av pedagogisk forskning (Forskningsrådet 2004) at i 2001 hadde doktorgradsstipendiaterne høyest kvinneandel innenfor psykologiske og pedagogiske fag, med henholdsvis 66 og 67 prosent.

Imidlertid var det forskjell på menn og kvinners doktorgradskompetanse ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren. I 2005 hadde 15 prosent av kvinnene ved disse enhetene doktorgrad, mot 22 prosent av mennene. Andelen av personalet med doktorgrad var som nevnt lavest ved høgskolene, her hadde 10 prosent av kvinnene og 16 prosent av mennene doktorgrad. Ved universitetene hadde 32 prosent av kvinnene og 44 prosent av mennene avlagt doktorgrad.

Figur 3.9 Doktorgradsandel ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren etter kjønn og lærestedstype i 2005. Prosent.

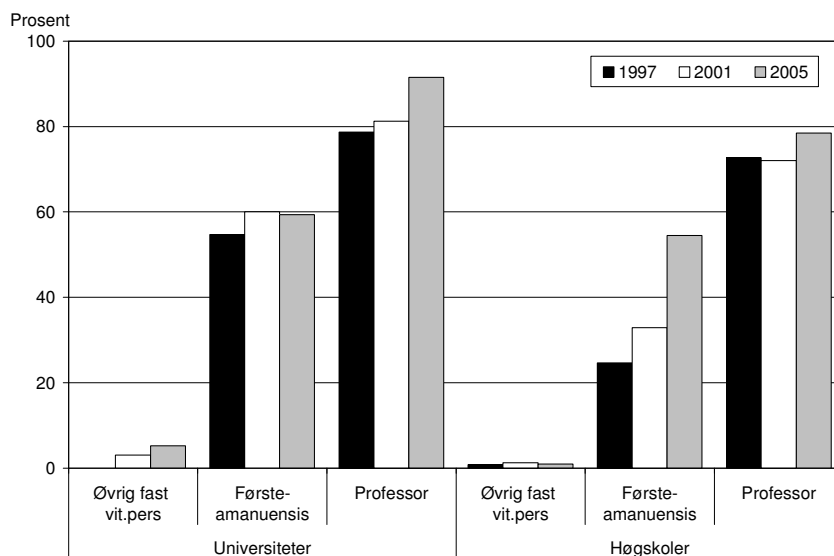
Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Figur 3.10 viser at andelen professorer med doktorgrad ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet var betydelig høyere ved universitetsenhetene enn ved høgskoleenhetene både i 1997, 2001 og 2005. Avlagt doktorgrad er i utgangspunktet et krav for å bli tilsatt i professor- eller førsteamanuensisstilling, men det er fremdeles mulig å få opprykk eller ansettelse på grunnlag av realkompetanse.

Samtidig var det en større andel øvrig fast vitenskapelig/faglig personale, det vil si høgskoledosent, amanuensis, faglig leder og undervisningslektorer, som hadde doktorgrad ved universitetene enn ved høgskolene. De få som hadde doktorgrad her, var enten faglige ledere, høgskoledosenter eller personer i øvrige stillinger som avla doktorgrad høsten 2005.

Andelen professorer med doktorgrad ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet ved universitetene økte fra 79 prosent i 1997 til 92 prosent i 2005, tilsvarende økte andelen professorer med doktorgrad ved de statlige høgskolene fra 73 til 78 prosent i samme periode. For førsteamanuensene var økningen ved universitetene på 4 prosentpoeng i perioden, fra 55 til 59 prosent, mens andelen ved høgskolene økte fra 25 til 54 poeng, slik at doktorgradsandelen blant førsteamanuensene ved høgskoleenhetene i 2005 nesten hadde nådd opp til nivået ved universitetene.

Figur 3.10 Doktorgradsandel for fast vitenskapelig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren etter stillingstype og lærestedstype i 1997, 2001 og 2005. Prosent.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Utdanningsbakgrunn

Personalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren hadde i 2005 en forholdsvis sammensatt utdanningsbakgrunn. Figur 3.11 viser at i overkant av en fjerdedel av de vitenskapelig/faglig ansatte hadde en cand.polit- eller cand.paed-grad,⁶ og nesten halvparten av personalet hadde samfunnsvitenskapelig utdanning. Annen samfunnsvitenskapelig utdanning omfatter cand.sociol, cand.psychol, cand.oecon. mag.art og mastergrader avlagt innenfor samfunnsvitenskapelige fag. Lærerutdanning omfatter personale som har gjennomført profesjonsutdanning for lærere, med eventuelle tilleggsfag, uten å ha avlagt en spesiell grad.

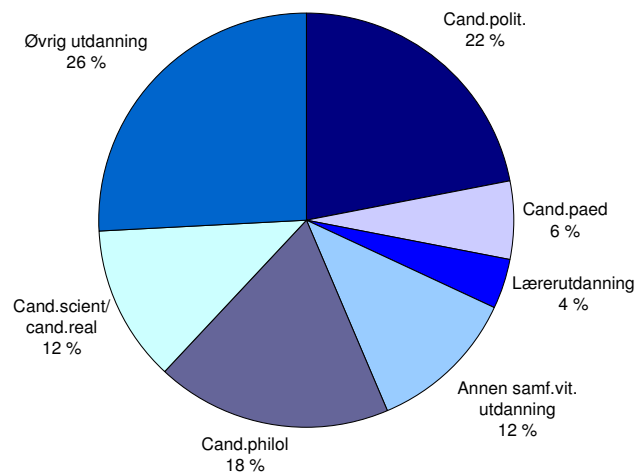
Relativt store andeler av det vitenskapelige/faglige personalet hadde en cand.philol- eller cand.scient-grad,⁷ henholdsvis 19 og 12 prosent. I tillegg hadde en fjerdedel av personalet annen utdanning, dette omfatter idrettskandidater, sivilingeniører og annen humanistisk eller naturvitenskapelig utdanning utenom de tidligere nevnte gradene.

Forskerpersonalregisteret inneholder opplysning om høyere grads utdanning avlagt i Norge, i tillegg innhentes opplysninger om utdanning fra lærestedene. Registeret er imidlertid noe mangelfullt i forhold til utdanning avlagt i utlandet, slik at noen personer står registrert med ukjent utdanning. Ved utdanningsforskningsinstituttene mangler opplysninger om utdanning for 6 prosent av populasjonen, disse er inkludert i gruppen øvrig utdanning.

⁶ Cand.paed inkluderer cand.paed.spec.

⁷ Cand.scient inkluderer også cand.real.

Figur 3.11 Utdanningsbakgrunn for vitenskapelig/faglig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005. Prosent.

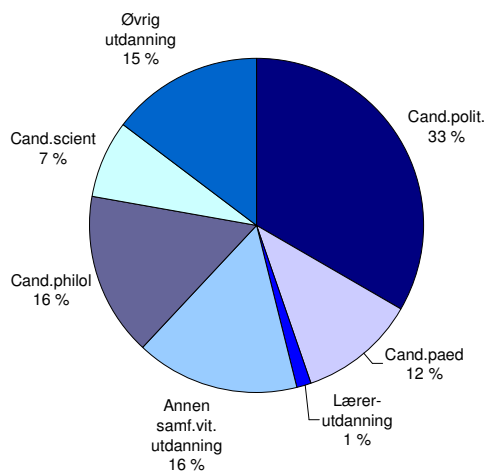

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

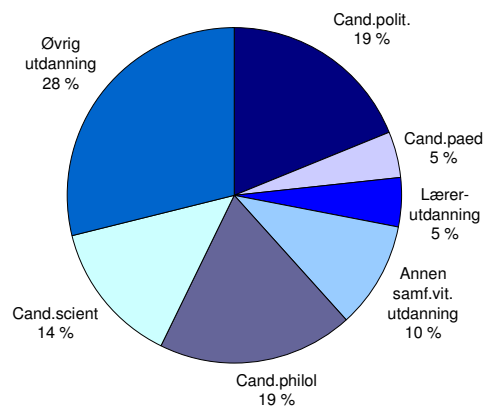
Det var imidlertid markante forskjeller i sammensetningen av utdanningsbakgrunn for det vitenskapelige/faglige personalet ved henholdsvis universitetsenheter og høyskoleenheter, se figur 3.12.

Figur 3.12 Utdanningsbakgrunn for vitenskapelig/faglig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren etter lærestedstype i 2005. Prosent.

Universitetsenheter

Høyskoleenheter

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Ved universitetene hadde en tredjedel av personalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005 en cand.polit-grad, og i alt 62 prosent hadde samfunnsvitenskapelig utdanning. Andelen øvrig utdanning var 15 prosent. Tilsvarende hadde 39 prosent samfunnsvitenskapelig utdanning ved høgskoleenhetene, hvorav lærerutdanning utgjorde 5 prosentpoeng. Lærerutdanning inkluderer her de som har lærerutdanning med eventuelle påbygningsfag som høyeste utdanning, og som ikke har avlagt hovedfag eller mastergrad. Andelen øvrig utdanning var her 28 prosent. Dette har delvis sammenheng med at flere utvidede avdelinger er inkludert fra høgskolene, slik at vi får med personale fra andre utdanninger, som ingeniør og sykepleier. Samtidig er virksomheten ved høgskolene mer spredt på fagområder, ettersom undervisning innenfor fag som kroppsøving, naturfag, landbruksfag og humaniora noen steder inngår i lærerutdanningene. Fagdidaktikk er inkludert ved begge lærestedstyper, dette kan være en medvirkende årsak til at sammensetningen av utdanningsbakgrunn var såpass variert ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005.

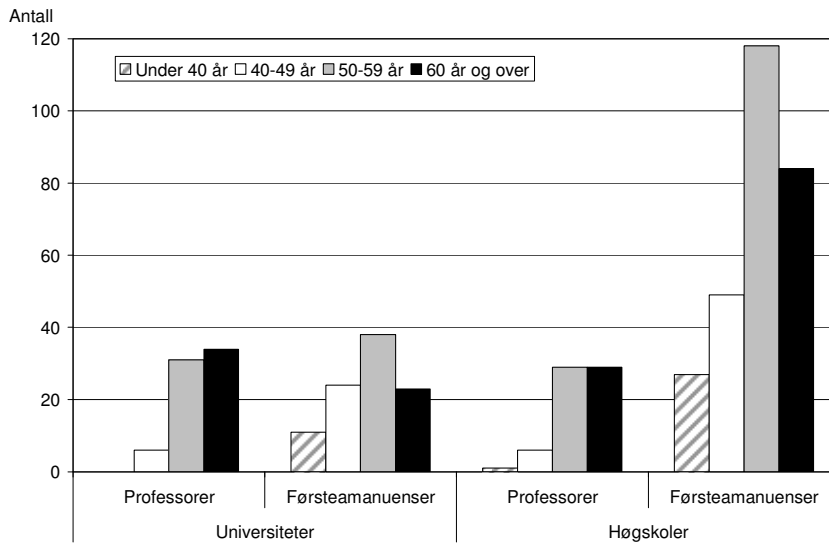
Alder

Gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige/faglige personalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren var 50 år i 2005. For professorene var gjennomsnittsalderen 58 år, dette er to år høyere enn gjennomsnittsalderen for professorer innenfor samfunnsvitenskap i UoH-sektoren totalt. Tilsvarende var gjennomsnittsalderen for stipendiater innenfor forskningsfeltet 38 år i 2005, og dette er 4 år mer enn snittet for samfunnsvitenskap.⁸ Dette innebærer at man innenfor utdanningsforskning kan stå ovenfor utfordringer knyttet til rekruttering.

Ved universitetsenhetene var nesten halvparten av professorene 60 år eller eldre i 2005. Tilsvarende var 45 prosent av professorene ved høgskolene i den samme aldersgruppen. Dette innebærer at det innen 2015 vil bli et stort erstatningsbehov i denne stillingskategorien. Førsteamanuensene var også relativt gamle, ved universitetene var en fjerdedel over 60 år, og ved de statlige høgskolene var nesten en tredjedel over 60 år.

⁸ Til sammenligning viste evalueringen av pedagogisk forskning (Forskningsrådet 2004) at i 2001 var gjennomsnittsalderen for vitenskapelig/faglig personale ved disputas for pedagogiske fag 46,6 år, med noe høyere alder for kvinner; 48,1 år mens menn gjennomsnittlig var tre år yngre.

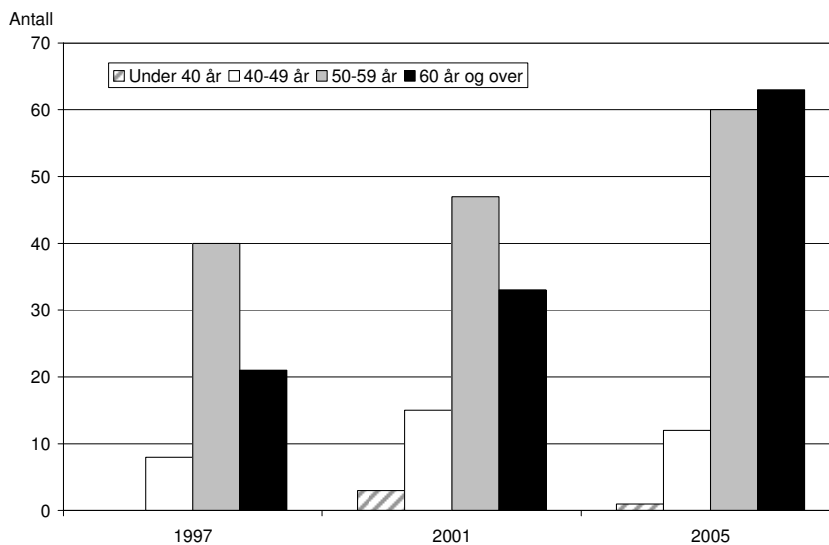
Figur 3.13 Alderssammensetning av forskerpersonalet ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005. Antall.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Figur 3.14 viser at antallet professorer ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet har steget betydelig fra 1997 til 2005. Det har blitt dobbelt så mange professorer, og mange av professorene som ble tilsatt i perioden var i 2005 over 60 år. I 1997 var 30 prosent av professorene 60 år eller eldre, i 2005 gjaldt dette 46 prosent.

Figur 3.14 Alderssammensetning for professorene ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 1997, 2001 og 2005. Antall.

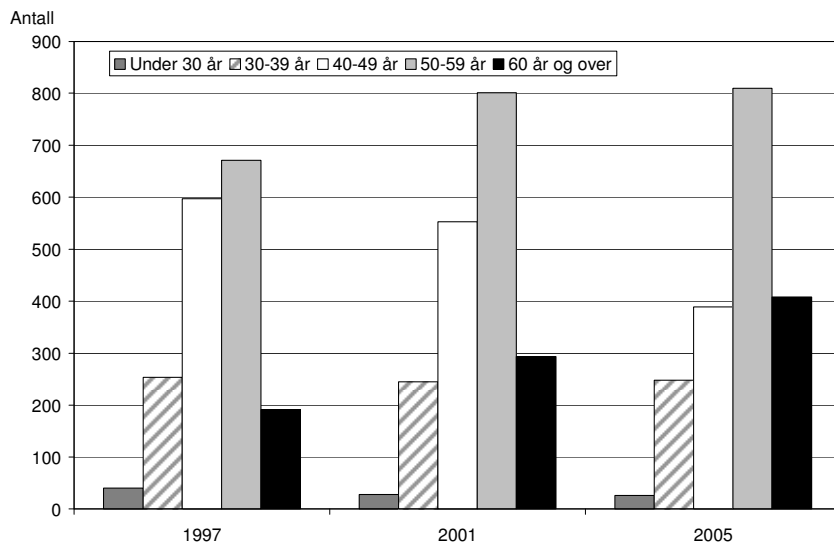

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Figur 3.15 viser at det faste vitenskapelige/faglige personalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet har blitt eldre i perioden 1997 til 2005. Selv om personalet mellom 50 og 59 år utgjorde den største gruppen alle tre årene, har andelen ansatte over 60 år

økt merkbart, mens andelen ansatte mellom 40 og 49 år har gått tilsvarende ned. Antall personer under 40 år i faste vitenskapelige/faglige stillinger har vært relativt stabilt i hele perioden. I 1997 var 11 prosent av dette personalet 60 år eller eldre, i 2005 gjaldt dette 22 prosent av personalet, samtidig har gjennomsnittsalderen steget fra 48 år i 1997 til 51 år i 2005.

Figur 3.15 Alderssammensetning for fast vitenskapelig/faglig personale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 1997, 2001 og 2005. Antall.

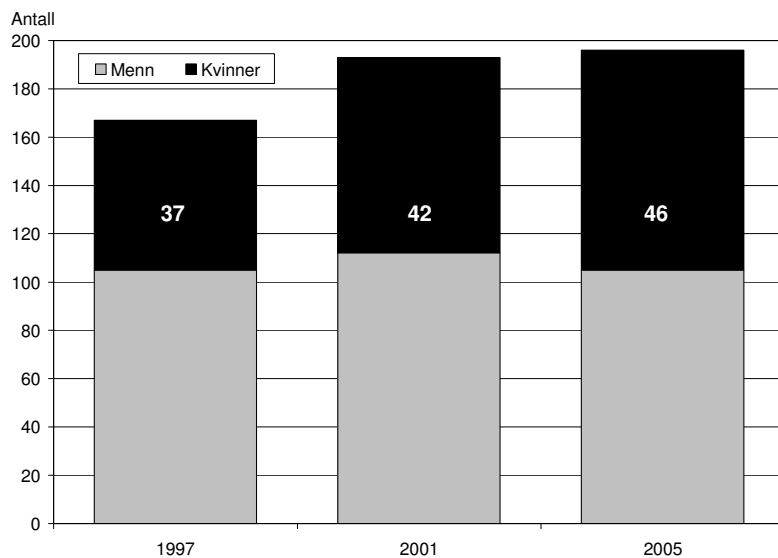
Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

3.2.2 Forskerpersonale i instituttsektoren

I 2005 var det 196 personer i forskerstilling ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren. Av disse var 26 postdoktorer, stipendiater eller vit.ass, de øvrige var tilsatt i ulike forskerstillinger.

Figur 3.16 viser at kvinneandelen blant forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren har økt fra 37 prosent i 1997 til 46 prosent i 2005. Samtidig har antall personer økt fra 167 til 196, og det fremgår av figuren at det først og fremst er antall kvinner som har økt. Kvinneandelen ved enhetene med utdanningsforskning var høyere enn i instituttsektoren som helhet, hvor 34 prosent av forskerpersonalet var kvinner i 2005.

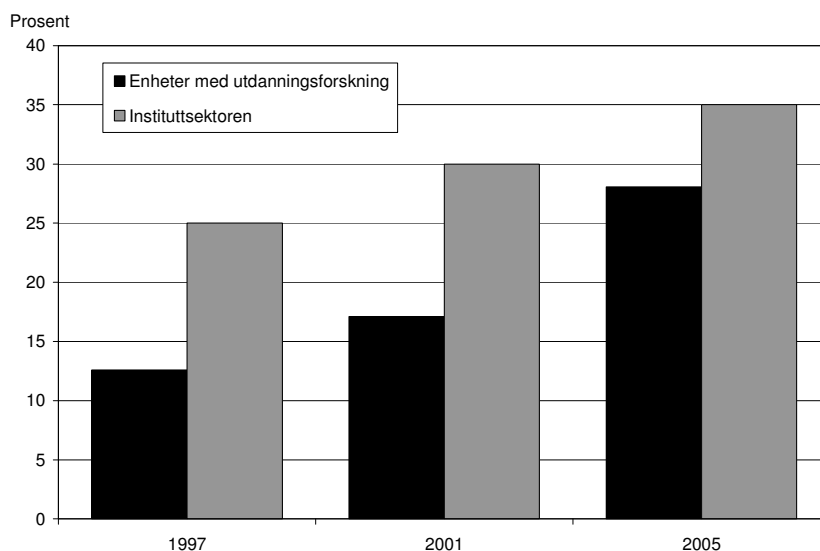
Figur 3.16 Forskerpersonale ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren fordelt på kjønn i 1997, 2001 og 2005. Prosentandel kvinner.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

I 2005 hadde 28 prosent av forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren doktorgrad. Dette var litt lavere enn i instituttsektoren totalt, hvor doktorgradsandelen var 34 prosent.

Figur 3.17 Doktorgradsandel for forskerpersonalet ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren og i sektoren totalt i 1997, 2001 og 2005. Prosent.

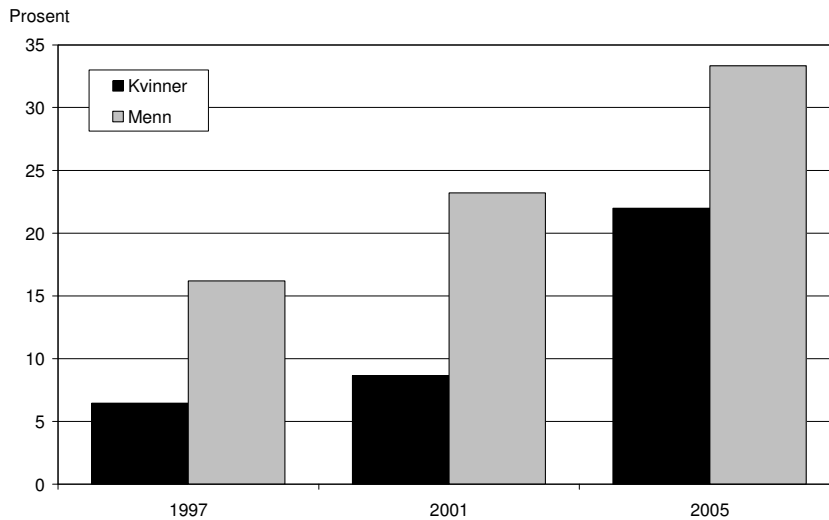

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Doktorgradsandelen ved enhetene med utdanningsforskning i instituttsektoren har imidlertid økt merkbart fra 1997 til 2005. Kun 13 prosent av dette forskerpersonalet hadde doktorgrad i 1997, åtte år senere var andelen økt med 15 prosentpoeng. Også i instituttsektoren totalt har det

vært en stor økning i doktorgradsandel i perioden, fra 25 prosent i 1997 til 35 prosent i 2005. Den prosentmessige økningen har dermed vært større ved enhetene med utdanningsforskningsaktivitet enn i sektoren totalt.

Figur 3.18 Doktorgradsandel for forskerpersonalet ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren etter kjønn i 1997, 2001 og 2005. Prosent.

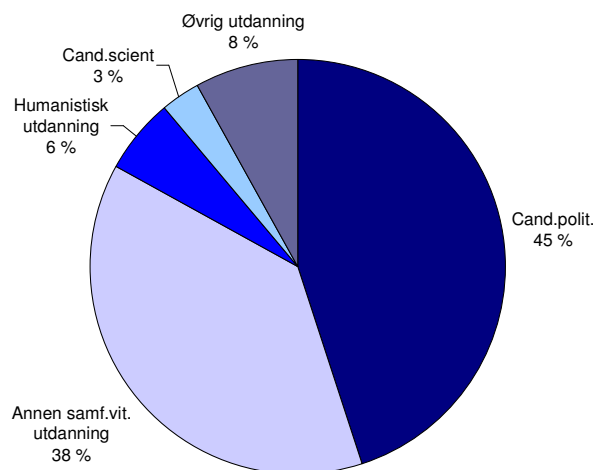

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Figur 3.18 viser at både kvinner og menn ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet har hatt en stor økning i doktorgradsandel i perioden 1997 til 2005. I 1997 hadde kun 6 prosent av kvinnene ved enhetene doktorgrad, mot 16 prosent av mennene. Åtte år senere var doktorgradsandelen 22 prosent blant kvinnene og 33 prosent blant mennene. I 2005 hadde 30 prosent av kvinnene i instituttsektoren doktorgrad, mot 38 prosent av mennene. Tilsvarende hadde 26 prosent av kvinnene og 33 prosent av mennene ved de samfunnsvitenskapelige instituttene doktorgrad. Doktorgradsandelen ved enhetene med utdanningsforskning var dermed omtrent den samme som for de samfunnsvitenskapelige enhetene totalt sett, men lavere enn for instituttsektoren totalt.

Figur 3.19 viser at over tre fjerdedeler av forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren hadde samfunnsvitenskapelig utdanning i 2005. Utdanningsbakgrunnen til dette personalet var dermed mer ensartet enn tilfellet var for UoH-sektoren. 45 prosent av personalet hadde en cand.polit-grad, mens 38 prosent hadde annen samfunnsvitenskapelig utdanning, herunder cand.sociol, cand.oecon, cand.psycol og mastergrader innenfor samfunnsvitenskap. Utdanningsbakgrunnen for dette personalet var relativt stabil i hele perioden 1997 til 2005.

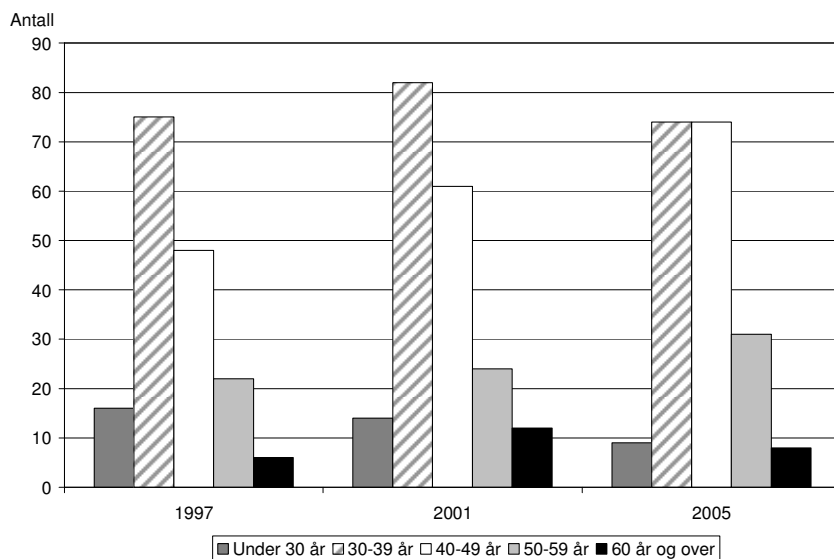
Figur 3.19 Utdanningsbakgrunn for forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren i 2005. Prosent.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Figur 3.20 viser at forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren har blitt merkbart eldre. Gruppen personale mellom 30 og 39 år var størst både i 1997 og 2001, mens i 2005 er denne gruppen like stor som personalgruppen mellom 40 og 49 år.

Figur 3.20 Alderssammensetning av forskerpersonalet ved enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren i 1997, 2001 og 2005. Prosent.

Kilde: NIFU STEP/Forskerpersonalregisteret

Andelen ansatte i ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren over 60 år var relativt stabil alle tre årene, rundt 5 prosent, mens andelen forskere som var 50 år eller eldre har økt fra 17 prosent i 1997 til 20 prosent i 2005. Gjennomsnittsalderen

for forskerpersonalet har økt fra 39 år i 1997 til 42 år i 2005. Forskerne ved enhetene med utdanningsforskning i instituttsektoren var i gjennomsnitt litt yngre enn ved de samfunnsvitenskapelige instituttene i 2005, der gjennomsnittsalderen var 44 år.

3.3 Oppsummering

Enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet omfatter 40 enheter i UoH-sektoren og 5 enheter i instituttsektoren. I alt utførte disse enhetene FoU for 693,2 mill. kr i 2005, og 2 400 personer var ansatte i forskerstillinger ved enhetene. Oversiktene i fremstillingen dreier seg om den samlede FoU-innsatsen ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet. Vi har ikke opplysninger om hvor mye av dette som faktisk var utdanningsforskning.

Vi har heller ikke kunnet anslå hvor stor andel av FoU-utgiftene ved enhetene som er identifisert med utdanningsforskningsaktivitet som gikk til utdanningsforskning i 2005. Den bibliometriske metoden hvor forholdstallet mellom totale publikasjoner og publikasjoner innenfor pedagogikk og utdanning legges til grunn, kan ikke benyttes for å anslå andelen utdanningsforskning ved enhetene. Ett av hovedproblemene er at FoU-utgiftene for 2005 etter all sannsynlighet ikke finansierte publikasjonene dette året. Forskingen som ligger til grunn for publiseringen kan ha foregått i flere år før det munner ut i en publikasjon. Vi vet heller ikke hvor mye ressurser som ligger bak hver publikasjon. Et annet moment er at det ved disse enhetene forskes på mye forskjellig, og noe av dette publiseres ikke i tellende kanaler. Det er dermed ingen direkte kobling mellom midler brukt til utdanningsforskning og publikasjoner innenfor feltet. For å kunne si noe om hvor mye FoU-ressurser som går til utdanningsforskning må forskerne selv opplyse om hvor mye tid de bruker på denne typen forskning.

FoU-utgifter

- 55 prosent av FoU-innsatsen ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren fant sted ved en høyskole i 2005.
- Enhetene med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren hadde en basisfinansiering på over 80 prosent, dette var høyere enn innenfor samfunnsvitenskap og for UoH-sektoren totalt.
- Norges forskningsråd var den viktigste eksterne finansieringskilden for enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren i 2005.
- Øvrige offentlige kilder, som departementer og fylker/kommuner, var viktigere finansieringskilder for disse enhetene enn innenfor samfunnsvitenskap totalt i UoH-sektoren.
- Norges forskningsråd var den viktigste finansieringskilden for enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren i 2005. Andelen forskningsrådsfinansiering var større for disse enhetene enn innenfor samfunnsvitenskap totalt.
- Øvrige offentlige kilder, herunder departementer og fylker/kommuner, var den nest viktigste finansieringskilden for disse enhetene også i instituttsektoren. Andelen

finansiering fra øvrige offentlige kilder var lavere for enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet enn innenfor samfunnsvitenskap totalt.

Forskerpersonale

- Det var flest universitets- og høyskolelektorer ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren og relativt få professorer og stipendiater i forhold til samfunnsvitenskap totalt i 2005.
- Imidlertid var det stor forskjell på universitetsenhetene og høyskoleenhetene, ved universitetene hadde 20 prosent av personalet i vitenskapelige/faglige stillinger et professorat, mens ved høyskoleenhetene var andelen professorer 4 prosent. Tilsvarende var 72 prosent av personalet i en lektorstilling ved høyskoleenhetene, mot 28 prosent ved universitetsenhetene. Dette har sammenheng med at utdanningsenhetene, spesielt ved høyskolene, også omfatter profesjonsutdanning der hovedvekten av aktiviteten er rettet mot utdanning og ikke mot forskning. Konsekvensen av personalsammensetningen innenfor enheter identifisert innenfor UoH-sektoren med utdanningsforskningsaktivitet er at det er mange forskere med lav FoU-ressurs.
- Halvparten av det vitenskapelige/faglige personalet ved enhetene med utdanningsforskning i UoH-sektoren var kvinner i 2005.
- Kvinneandelen blant forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet var høy. I 2005 var 46 prosent av forskerpersonalet ved enhetene i instituttsektoren kvinner, mot 34 prosent i instituttsektoren totalt. Kvinneandelen var 30 prosent blant professorene ved utvalgsenhetene i UoH-sektoren, mot 17 prosent i sektoren totalt.
- Doktorgradsandelen for forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet var lavere både i UoH-sektoren og instituttsektoren enn for sektorene totalt. 18 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet ved disse enhetene i UoH-sektoren hadde doktorgrad i 2005, mot 28 prosent av forskerpersonalet ved utvalgsenhetene i instituttsektoren.
- I UoH-sektoren hadde 15 prosent av kvinnene ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet doktorgrad, mot 22 prosent av mennene. I instituttsektoren hadde 22 prosent av kvinnene og 33 prosent av mennene ved disse enhetene doktorgrad i 2005.
- Nesten halvparten av det vitenskapelige/faglige personalet ved enhetene med utdanningsforskning i UoH-sektoren i 2005 hadde samfunnsvitenskapelig utdanningsbakgrunn, hvorav cand.polit utgjorde 22 prosent.
- Ved universitetsenhetene hadde 62 prosent samfunnsvitenskapelig utdanning, mot 39 prosent ved høyskolene. Utdanningsbakgrunnen til personalet ved høyskolene var mer sammensatt enn tilfellet var ved universitetene.
- Hele 75 prosent av forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren hadde samfunnsvitenskapelig utdanningsbakgrunn i 2005. Bakgrunnen til forskerpersonalet ved disse enhetene i instituttsektoren var dermed mer rendyrket enn tilfellet var i UoH-sektoren.

- De vitenskapelige/faglige ansatte ved enhetene med utdanningsforskning i UoH-sektoren var i gjennomsnitt eldre enn tilsvarende personale ved enheter med hovedtyngden av sin virksomhet innenfor samfunnsvitenskap. Gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige/ faglige personalet ved utvalgsenhetene i UoH-sektoren var 50 år i 2005.
- 46 prosent av professorene var over 60 år, og av det faste vitenskapelige/faglige personalet befant 22 prosent seg i denne aldersgruppen.
- Forskerpersonalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i instituttsektoren hadde en lavere gjennomsnittsalder, 42 år, enn det totale forskerpersonalet ved de samfunnsvitenskapelige instituttene, 44 år, og gjennomsnittsalderen her var 8 år lavere enn i UoH-sektoren.
- Gjennomsnittsalderen for forskerpersonalet ved enheter med utdanningsforskning i instituttsektoren økte fra 39 år i 1997 til 42 år i 2005.

Den største andelen av FoU-innsatsen ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 2005 fant sted ved en høyskole. Høgskolene stod for 55 prosent av FoU-utgiftene ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren, og 80 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet befant seg her. Imidlertid var kun 4 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet ved enhetene med utdanningsforskning ved høyskolene i en professorstilling, og hele 72 prosent enten i førstelektor- eller høgskolelektorstilling, og forholdsvis få har formell forskerkompetanse.

Kvinneandelen var høy ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet, både i UoH-sektoren og instituttsektoren, i forhold til samfunnsvitenskap totalt. Samtidig var doktorgradsandelen lav ved enhetene i UoH-sektoren, og spesielt lav var den for kvinnene.

Gjennomsnittsalderen var høy for det vitenskapelige/faglige personalet ved enhetene identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i UoH-sektoren, av professorene var nesten halvparten over 60 år. Samtidig var gjennomsnittsalderen blant forskerpersonalet ved disse enhetene i instituttsektoren lavere enn for samfunnsvitenskapelige institutter totalt.

4 Konturer av utdanningsforskning som fagfelt

4.1 Historiske føringer

Kartleggingen er basert på NIFU STEPs analyse av utdanningsforskning i lys av Kunnskapsdepartementets sektoransvar (Aasen, Sandberg og Spord Borgen 2007). Rapporten konkluderer med en bred forståelse av forskningsområdet, på grunnlag av en analyse av sektorforskningen i en historisk, forskningspolitisk og utdanningspolitisk kontekst, samt en diskusjon av

- Hvordan utdanningsforskningen kan avgrenses og operasjonaliseres
- Status og særpreg ved utdanningsforskningen,
- Sentrale utfordringer og problemstillinger knyttet til departementets sektorforskningsansvar.

Sektorforskningen på utdanningsområdet har vært gjenstand for oppmerksomhet gjennom flere tiår, ut fra varierende kunnskapsbehov. Sektorforskningsprinsippet står sterkt forskningspolitisk, og sektoransvaret har vært preget av kunnskapsbehov på flere nivåer. For det første den generelle kunnskapsberedskapen innenfor departementenes ansvarsområde. For det andre programforskning av mer instrumentell orientering, koblet til sektorenes målsettinger. For det tredje prosjektforskningen som er ytterligere instrumentelt innrettet, med siktemål å løse konkrete og kortsiktige oppgaver knyttet til departementenes politisk-administrative dagsorden (Brofoss & Wiig 2000:93).

For Kunnskapsdepartementet er ansvaret både for utdannings- og forskningssektoren det overordnede nivået, med kunnskapsbehov knyttet til departementets politikktutforming og forvaltningsansvar for utdanningssektoren. Fra opprettelsen av Kunnskapsdepartementet høsten 2005 har departementet hatt sektoransvar for barnehagen i tillegg til grunnopplæring, høyere utdanning og livslang læring.

Arbeidet med å avgrense sektoransvaret på utdanningsområdet har foregått over lang tid. Mens man før 1955 baserte omfattende utdanningsreformer på utredninger fra sakkyndige og/eller parlamentariske kommisjoner, valgte man fra 1955 en fornyelsesstrategi der utredninger, høringer og politiske vedtak ble supplert med forsøksvirksomhet som skulle bidra til kunnskapsgrunnlaget på vitenskapelig grunnlag. Vedtaket om lov om forsøk og opprettelsen av Forsøksrådet sto sentralt. Gjennom komitéarbeid, meldinger og forskningsprogram har departementet og Forskningsrådet fra 1970-tallet og fremover arbeidet for en sektorforskning med relevans for politikktutforming og feltet.

Offentlig sektor generelt preges av svake tradisjoner for bruk av forskning, og svak politisk interesse for forskning og forsøk (Vedung 1988). Forsøks- og forskningsinnsatsen innenfor utdanningsområdet har vært preget av tilfeldighet når det gjelder faglige prioriteringer, lite

koordinering, og manglende strategisk grep som kan bidra til retning og kontinuitet i forhold til sektoransvaret (Aasen, Sandberg og Spord Borgen 2007). Forsøksvirksomheten har ikke hatt den betydningen man ønsket, til det har den vært for spredt og tilfeldig. Dessuten har forskersamfunnet ikke vært tilstrekkelig engasjert i forhold til kunnskapsetterspørselen (Haug 1994). Kombinasjonen av politikkenes svake interesse i forhold til forsøk, og forskernes svake bevissthet om politisk påvirkning, bidro for eksempel til at forsøksvirksomheten lenge fikk forholdsvis liten betydning i utviklingen av skolen (Telhaug 1991). Bildet endret seg på 1990-tallet, blant annet som følge av OECD-studiene av utdanningspolitikken i medlemslandene. Ut over 1990-tallet og frem til i dag har forskningsbasert kunnskap etter hvert fått øket status i forhold til politikktutforming på feltet, og flere drivkrefter har vært medvirkende. Dagens utfordringer innenfor sektorforskningen på utdanningsområdet er flere:

- Et mer desentralisert styringssystem i politikk og forvaltning har fått konsekvenser for styringen av sektoren og kunnskapsproduksjonen om sektoren. Både den lokale utformingen av opplæringen og den institusjonelle autonomi når det gjelder styring av forsknings- og utviklingsvirksomheten har blitt styrket. Med dette følger nye virkemidler for målstyring.
- Sektorforskningen preges også av andre endringer i rammebetingelsene. Politikktutforming skjer i dag i skjæringsfeltet mellom det overnasjonale, det transnasjonale og det lokale nivå, og dette bidrar til premissene for utdanningsforskningen. Andre sektorer bidrar dessuten også til premissene for utdanningssektoren på nye måter. Situasjonen er nå at ikke bare endres politikken, men også måten politikken blir til på.
- For å gjenspeile utdanningsforskningens formål må utdanningsforskning ses som et tverrfaglig område - på tvers av disiplin- og fagfeltinndelinger, på samme måte som for eksempel miljøforskning og utviklingsforskning. Utdanningsforskningsfeltet ikke kan klassifiseres etter fagområde med underliggende faggruppe og fagdisiplin. Universitets- og høyskolerådets inndeling av norske vitenskapsdisipliner er basert på en slik inndeling, og å innplassere utdanningsforskning i denne klassifikasjonen gjenspeiler ikke forskningens innhold og formål.
- Langsiktighet i satsningen på sektorforskningen kan stå i et spenningsforhold til forskningskvalitet. Denne spenningen handler blant annet om finansiering av forskning, og det er foreløpig ikke godt nok grep om håndteringen av dette dilemma.

En bred definisjon av utdanningsforskning må være basert på to hovedprinsipper: Utdanningsforskning skal ha et anvendt rasjonale, basert på en forskningspolitisk begrunnelse, samtidig som forskningens uavhengighet sikres.

Videre i dette kapitlet belyses konturene av profilen på norsk utdanningsforskning ut fra kvalitative vurderinger.

4.2 Omfang av utdanningsforskning

Denne kvalitative kartleggingen av konturene av utdanningsforskning baseres på den bibliometriske metoden som er omtalt i kapittel 2, og er gjennomført som en kvalitativ gjennomgang av titler samt søkeord på fagfellevurderte artikler rapportert i Frida og ForskDok, identifisert gjennom bibliometrisk metode for årene 2005-2006. En slik kartlegging basert på artiklene sier noe om det tematiske og faglige omfanget av norsk utdanningsforskning.

Et av utgangspunktene for denne eksplorerende kartleggingen har vært at pedagogikk og utdanningsforskning kan stå i flere posisjoner i forhold til hverandre, men at de utgjør sentrale kategorier i utdanningsforskningsfeltet.

Analyser av det svenske Vetenskapsrådets utdanningsvitenskapelige forskningsprogram viser at utdanningsforskning både kan være tverrvitenskapelig og flerfaglig, og at den svenske utdanningsforskningen står i et uavklart forhold til pedagogikk (Aasen, Prøitz og Spord Borgen 2005). I norsk sammenheng finner vi lignende trekk beskrevet i evalueringen av norsk pedagogisk forskning (Forskningsrådet 2004). Der påpeker komiteen at både store og små pedagogiske forskningsmiljøer forsøker å konsolidere og videreutvikle den interne disiplinære differensieringen, samtidig som det utvikles forskningsstrategier for å kunne håndtere nye forskningsområder. Pedagogikk og utdanningsforskning kan i noen sammenhenger se ut til å brukes synonymt. I andre sammenhenger brukes utdanningsforskning om en mer praksisorientert del av pedagogikk, men utdanningsforskning brukes også om et tverrgående forskningsfelt, der pedagogikk utgjør en av flere deltagende disipliner.

Hvordan forskerne kategoriserer sin forskningsaktivitet i forskerkatalogen i Frida kan illustrere hvordan forskerkompetanse og forskningsaktivitet samt institusjonell tilhørighet kobles sammen. Vi har her sett på katalogen for forskerpersonalet på Utdanningsvitenskapelig fakultet ved Universitetet i Oslo og hvordan de kategoriserer sin faglige forskerprofil i forskerkatalogen i Frida.⁹

Under søkeordet utdanning, fins 28 ulike kategorier utdanningsforskning, og samme person kan stå oppført under flere kategorier. Søkeordet pedagogikk gir 17 kategorier. En av disse kategoriene er ”allmennpedagogikk”, og av de 69 forskerne som har plassert seg her, er alle unntatt en tilknyttet Utdanningsvitenskapelig fakultet. Den siste er tilknyttet Medisinsk fakultet ved UiO. De 17 kategoriene varierer fra små kompetanseområder som ”audiopedagogikk” med tre forskere, og ”audiopedagogikk, audiologi” der vi finner en forsker, og til mer overordnede kategorier som allmennpedagogikk. De samme forskerne har også her plassert seg i flere kategorier innenfor hvert av søkeordene, og de samme forskerne kan ha registrert seg på ulike kategorier på begge søkeordene.

⁹ Lest 7.9.2007 på adressen: <http://wo.uio.no/as/WebObjects/frida.woa/wa/kompktat>

Noe lignende finner vi på de andre miljøene som bruker Frida, og det illustrerer først og fremst mulighetene i rapporteringsverktøyet. Det kan også bety at forskningspersonalet ser seg tjent med en utvidet beskrivelse av hva forskningsaktiviteten omfatter.

At en forsker fra Medisinsk fakultet ved UiO har registrert seg og sin forskning innenfor disse kategoriene, illustrerer at forskerkatalogen er åpen for alle ved UiO. Andre forskere ved andre fakulteter har ikke registrert seg og ser sannsynligvis ikke disse kategoriene som aktuelle for registrering av egen forskerprofil. Dette styrker vår vurdering av at vi har gjort en relevant avgrensning av enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet.

- Forskningsmiljøene innenfor pedagogikk og utdanning konsoliderer og videreutvikler den disiplinære differensieringen – samtidig utvikles forskningsstrategier for å håndtere nye forskningsområder. Dette kan tyde på at forskerpersonalet ser seg tjent med en utvidelse av forskningsområdet, og/eller at de ser på sin forskningsaktivitet ut fra en vid relevansforståelse.
- Kartleggingen bekrefter uklarhet angående forholdet mellom pedagogikk og utdanningsforskning.

4.3 Nasjonale forskningsinitiativer

Vi har sett på ressurstilgangen til utdanningsforskningen. Det fremgår av kapittel 3 at mye av utdanningsforskningen finansieres over grunnbevilgningen. I de nasjonale forskningsinitiativene blir kvalitet relatert til styring gjennom tematisk satsning og konkurranse om midlene. De ulike utdanningsprogrammene i Norges forskningsråd representerer en form for ”frie midler”. Forskningsprogram er agendastyrende, men det er ikke alltid sikkert at det er kvalitet der det er ønsket forskning, slik at spenning oppstår og dilemma må håndteres. Profilene på disse programmene gir et bilde av sammenhengen mellom økonomiske insentiver, innretningen på forskningen og hvem som forsker. Nedenfor ser vi nærmere på noen sentrale utdanningsforskningsprogrammer de siste årene med hensyn til faglig nedslagsfelt.¹⁰

- Programmet *Kompetanse, utdanning, verdiskaping* (KUV) gikk fra 1996-2002 med årlig budsjett på vel 11 millioner kroner, kanalisert fra KUF. Programmet spente over alle nivåer i utdanningssektoren og omfattet også læring i arbeidslivet. I løpet av programperioden ble det bevilget midler til 36 prosjekter (pluss ett delprosjekt).

19 prosjekter gikk til instituttsektoren, størstedelen samfunnsvitenskapelige (sosiologi, tverrfaglig, statsvitenskap etc.). 18 prosjekter gikk til UoH-sektoren.

Prosjektene var hovedsakelig samfunnsvitenskapelige, med en viss spredning. Det var ni prosjekter innenfor pedagogikk, fem prosjekter innenfor sosiologi, to var innenfor andre

¹⁰ Se programmenes nettsider (lest 7.9.2007): <http://www.forskningsradet.no/>

samfunnsvitenskapelige fag i kombinasjon med andre fag i tverrfaglig/flerfaglig prosjekter, og to prosjekter innenfor samfunnsøkonomi/økonomi.

Prosjektene belyser ulike nivåer innenfor sektoransvaret. Det er stor tematisk spredning, men porteføljen har hovedvekt på studier av arbeidsliv/livslang læring, der det var 18 prosjekter. Videre var det seks prosjekter innenfor høyere utdanning/overgang til arbeidsliv. For øvrig var det ett prosjekt innenfor statlig styring av utdanning, tre innenfor videregående skole, fire innenfor grunnskolen, to innenfor opplæring/skole generelt, og ett prosjekt innenfor kjønn og utdanning generelt.

Da KUV ble avsluttet i 2002, tok departementet initiativ til et nytt utdanningsforskningsprogram i regi av Forskningsrådet.

- Programmet *Kunnskap, utdanning og læring* (KUL) gikk fra 2003 til 2007 og har en samlet budsjetttramme på 85,5 millioner kroner som ble kanalisert fra KUF/KD. Dette programmet var snevrere i sin innretning enn KUV. Av de samlede midlene var 13 millioner kroner øremerket til evaluering av Kvalitetsreformen og 25 millioner kroner til IKT og læring.

I dette programmet var det to prosjekter i instituttsektoren, faglig sett var det ett innenfor sosiologi og ett innenfor økonomi. Innenfor UoH-sektoren var det til sammen 12 prosjekter, av disse var to prosjekter innenfor pedagogikk, to innenfor realfag og åtte prosjekter hadde tverrfaglig karakter.

Programmet representerte en innsnevring av interesseområdet for utdanningsforskning. Prosjektene i programmet har belyst flere nivåer på sektoren. To prosjekter var innenfor statlig styring av utdanning, to innenfor høyere utdanning/arbeid, arbeidsliv, seks innenfor høyere utdanning, tre innenfor grunnopplæringen, og ett prosjekt som tok opp forholdet hjem-skole. Dette programmet hadde med andre ord en mer opplæringsinnrettet forskningsportefølje enn KUV.

- Programmet *Praksisrettet FoU for barnehage, grunnopplæring og lærerutdanning* ble opprettet i 2006 på initiativ av Kunnskapsdepartementet gjennom Forskningsrådet. Programmet er opprettet for perioden 2006 til 2010. Rammen for programmet er på 154 millioner kroner, hvorav 92 millioner er øremerket grunnopplæringsdelen (2005-2008) og 62 millioner kroner er øremerket barnehagedelen, hvorav 10 millioner er øremerket forskning om barn med nedsatt funksjonsevne, over fire år, perioden 2006-2009.

Prioriterte hovedområder i første tildeling i programmet var for barnehagedelen innhold og barns læring og utvikling. For grunnopplæringsdelen var læringsprosesser og læringsutbytte prioriterte områder, mens man på begge områder prioriterte organisering samt yrkespraksis og utdanning. I tillegg var overgangen mellom barnehage og grunnopplæring, og barnehagen som del av livslang læring prioritert.

Prosjekttildelingene i 2006 var orientert mot praksisfeltet, og det var sju grunnskoleprosjekter, ett om skoleledelse, ett om videregående skole, og ett om forholdet mellom høyere utdanning og grunnskolen. I prosjekttildelingene i våren 2007 var prosjektene orientert mot grunnopplæringen og barnehage. Det er ny utlysning høsten 2007. Det er reist innvendinger mot programmets innretning og at praksisrettet FoU bygger på et uklart forskningsbegrep.

De tre programmene har ulike innretninger og profiler i prosjektporteføljen. Tidsmessig er det rimelig å anta at resultatene av forskningen i de to første programmene kan være publisert blant artiklene som er identifisert gjennom den bibliometriske metoden. Det praksisrettede programmet er i startfasen, og derfor er det ikke rimelig å forvente resultatrapportering med det første.

- De ulike forholdene som gjelder input, dvs. FoU-ressurser, personalressurser og satsninger og output i form av blant annet resultatrapportering i vitenskapelige artikler, bidrar til utdanningsforskningens konturer.
- Sammen med den generelle kunnskapsberedskapen innenfor departementets ansvarsområde virker programforskning å være av mer instrumentell orientering, og som det fremgår av denne gjennomgangen av porteføljene, er disse koblet til sektorens målsettinger og skiftende kunnskapsinteresser.
- Forholdet mellom pedagogikk, andre fag og utdanningsforskning er i disse programmene uklart, og koblet til hvilken kunnskapsinteresse som er pådriver overfor forskningen.
- Det er imidlertid viktig å minne om at den prosjektforskningen som er ytterligere instrumentelt innrettet, er finansiert av departementet direkte med siktemål å løse konkrete og kortsiktige oppgaver knyttet til departementets politisk-administrative dagsorden. Denne forskningsaktiviteten gjenspeiles i mindre grad i publiseringsvirksomheten som er gjennomgått.

4.4 Utdanningsforskning i forhold til sektoransvaret

Som bidrag til å danne en profil av den nasjonale innsatsen innenfor utdanningsforskning, tar dette avsnittet opp hvordan den publiserte forskningen dekker departementets sektoransvar. Den bibliometriske metoden fanger ikke opp all utdanningsforskning som departementet har bestilt og betalt for, kun den forskningen som har endt opp med artikler i vitenskapelige fagfelleverderte tidsskrifter i de angitte år (2005 og 2006). Hver enhet med utdanningsforskningsaktivitet er kun telt med en gang, ut fra en samlet, kvalitativ vurdering. Dette er gjort for å lage et mest mulig klart og entydig bilde. Nyansene som fins i det empiriske feltet blir dermed ikke belyst.

I matrisen under følger den vertikale akse nivåene i utdannings- og opplæringssektoren og departementets interne organisering. Videreutdanning, læring på ulike arenaer og FoU i praksisfeltet er her slått sammen til en kategori kalt *Læring i arbeidslivet*. Den horisontale akse har tematisk organisering i forhold til departementets sektoransvar.

Matrisen belyser hvordan utdanningsforskning er et forskningsfelt rettet mot flere formål, og der flere disipliner inngår. Dette betyr at en del overgripende problemstillinger som anses som viktige innenfor utdanningsfeltet, ikke blir synlige i matrisen. For eksempel vil spørsmål om sosial reproduksjon kunne inngå på mange av nivåene og i områdene i sektoren. Vi har valgt å plassere lærested i UoH-sektoren eller institutt i matrisen der mer enn en tredjedel av artiklene er tematisk rettet mot en av kategoriene. Fem av de samfunnsvitenskapelige instituttene har publikasjoner i de aktuelle tidsskriftene i de utvalgte årene, og av 24 artikler har NIFU STEP halvparten av disse.

Figur 4.1 Departementets sektoransvar belyst gjennom den publiserte forskningen i 2005 og 2006

	Politikk og styring	Økonomi, organisasjon og ledelse	Læringsprosesser	Forholdet mellom utdanning og arbeidsliv
Læring i arbeidslivet				
Forskeropplæring				
Høyere utdanning		2 institusjoner, begge i instituttsektoren	10 institusjoner, av disse er 3 universiteter, 7 høyskoler	
Grunnoppplæring	1 institusjon og dette er et universitet	5 institusjoner, av disse er 3 universiteter, 1 høyskole, 1 institutt	14 institusjoner, av disse er 4 universiteter, 10 høyskoler	
Barnehage			3 institusjoner, av disse er 1 universitet, 2 høyskoler	

Som det fremgår av figur 4.1 over, er inntrykket at forskningsaktiviteten ved lærestedene hovedsakelig er innrettet mot læringsprosesser på ulike nivåer innenfor Kunnskapsdepartementets sektoransvarsområde. Ut fra en kvalitativ gjennomgang av titler samt søkeord og eventuelle sammendrag, er dette hovedbildet. Dette kan være rimelig ut fra et relevanskriterium knyttet til faglige bakgrunn og institusjonell tilhørighet. Det publiseres på et vidt tematisk spekter innenfor fellesnevneren pedagogikk og utdanning, slik dette er kategorisert gjennom tidsskriftsutvalget. Den store variasjonen i utdanningsbakgrunn blant forskerpersonalet i UoH-sektoren kan bidra til dette bildet (se kap. 3).

En del utvalgte miljøer har få artikler publisert i tidsrommet som er kartlagt (2005 og 2006), og i noen tilfeller kan disse artiklene, selv om de publiseres i de utvalgte kanalene, likevel ikke anses som tilstrekkelig utdanningstematisk relevante ut fra søkeordene som er oppgitt, og institusjonen er derfor ikke telt med i matrisen.

En del artikler innenfor spesialpedagogikk og for eksempel idrettsfag, er ut fra tittel og søkeord mer innrettet mot sosialomsorg og helse enn mot utdanning. Noen forskningsmiljøer som ikke bare publiserer i kanaler innenfor utdanning og pedagogikk, er for eksempel miljøer med stor vekt på realfagsdidaktikk og helsefag, fortrinnsvis sykepleierutdanninger. Realfagsmiljøene tar opp fagdidaktiske emner på flere utdanningsnivåer, også i doktorgradsopplæringen. Helsefaglige miljøer tar primært opp fagdidaktiske emner i tilknytning til høyere utdanning.

Det er imidlertid en god del av artiklene i tidsskriftene innenfor pedagogikk og utdanning som tematisk er i grenseland for å inngå i betegnelsen utdanningsforskning, men som tar opp faglige tema i fagdisiplinen hvor vedkommende forsker har sin faglige tilhørighet. Vi finner et mangfold av artikler om faglige emner uten at dette ut fra oppgitte søkeord umiddelbart synes å være knyttet til utdanning eller pedagogikk, men der temaet kan være utdanningsrelevant. Dette gjelder særlig for artikler av ansatte i høgskolene. En artikkel av en faglig ansatt i et lærerutdanningsmiljø kan for eksempel ta opp resepsjonen av en Ibsen-tekst, og slik sett ta opp litteraturteoretiske tema med relevans for skolefaget norsk i opplæringen, men samtidig ha forholdsvis svak kobling til utdanningstematikk i tittel og søkeord.

Mer overraskende er det kanskje at det samlet sett er få som i sin forskning belyser området politikk og styring, mens artikler innenfor økonomi, organisasjon og ledelse først og fremst belyser høyere utdanning. Antallsmessig er instituttsektoren forholdsvis sterkt representert her. Forholdet mellom utdanning og arbeidsliv og læring i arbeidslivet publiseres mest sannsynlig i andre kanaler enn de som omfattes av denne kartleggingen. Alternativt kan denne forskningen være publisert i de kanalene vi har undersøkt, men i andre år enn de to årene som omfattes av denne kartleggingen.

Matrisen kan indikere at forskningens frihet i valg av forskningstema står forholdsvis sterkt ved universiteter og høgskoler, det gjør også vurderingene av relevans i forhold til den utdanningskonteksten der den enkelte forsker har sitt virke.

Samlet sett er det forholdsvis få fagfelleverderte vitenskapelige artikler i forhold til den store aktiviteten som synliggjøres i ForskDok og Frida. Som eksempel for å belyse dette har vi sett på en høgskole med avdeling for samfunnsvitenskap, og hvor pedagogikk inngår. Der er det i ForskDok 383 treff på alle typer formidlingsaktiviteter, av disse er 35 fagfelleverderte vitenskapelige artikler ifølge ForskDok, og ifølge den bibliometriske kartleggingen er 14 av disse artikler innenfor pedagogikk og utdanning. Et annet eksempel er en avdeling for lærerutdanning ved en høgskole der det i Frida er 920 treff på alle typer formidlingsaktiviteter, av disse er 49 fagfelleverderte vitenskapelige artikler ifølge Frida, og i følge den bibliometriske kartleggingen er 22 av disse artikler innenfor pedagogikk og utdanning.

Samlet sett har mye forskningsaktiviteten som er registrert i UoH-sektoren ikke endt opp i vitenskapelig publisering, men har i stedet endt opp i utredninger, evaluering som er forskningsbasert eller ikke, rapporter, allmennrettet formidling etc. Helhetsbildet viser at forskerpersonalet har stor samfunnskontakt men forholdsvis liten kommunikasjon med fagfeller gjennom disse publiseringskanalene.

- Forskningens frihet står sterkt når det gjelder valg av forskningstema.
- Relevansvurderingene ligger i stor grad hos den enkelte forsker.
- Kvalitet er i liten grad til ekstern debatt blant fagfeller i forskersamfunnet.

5 Hva er utdanningsforskning?

I denne kartleggingen av norsk utdanningsforskning ser vi konturene av et felt som kan beskrives som fragmentert og svært mangfoldig. En av grunnene kan være at forskerpersonalet i institusjonene i denne kartleggingen har sin kunnskapsinteresse hovedsakelig rettet mot læringsprosessene, og at dette gjøres innenfor et vidt relevansbegrep i forhold til sektoren.

Et vidt relevansbegrep kan knyttes til et uavklart forskningsbegrep i sektoren, i og med at en stor andel av kunnskapsproduksjonen foregår og rapporteres som praksisrettet FoU, pedagogisk utviklingsarbeid, utredninger, evalueringer som er forskningsbasert eller ikke, etc. Dette kan ha sammenheng med at den største andelen av FoU-innsatsen ved utdanningsforskningsenhetene i 2005 fant sted ved høgskolene. Høgskolene stod for 55 prosent av FoU-utgiftene ved utdanningsforskningsenhetene i UoH-sektoren, og 80 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet befant seg her. Imidlertid var kun 4 prosent av det vitenskapelige/faglige personalet ved utdanningsforskningsenhetene ved høgskolene i en professorstilling, og hele 72 prosent enten i førstelektor- eller høgskolelektorstilling.

Det er forholdsvis mange uten formell forskerkompetanse som driver forskning i sektoren. Dette har sammenheng med at utdanningsenhetene, spesielt ved høgskolene, også omfatter profesjonsutdanning der hovedvekten av aktiviteten er rettet mot utdanning og ikke mot forskning. Konsekvensen av personalsammensetningen innenfor enheter identifisert innenfor UoH-sektoren med utdanningsforskningsaktivitet er at mange har lav FoU-ressurs. Instituttsektoren kan på denne bakgrunn med sin forskerpersonalprofil spille en viktig rolle i kunnskapsproduksjonen innenfor utdanningsforskning.

Som det fremgår av kapittel 2 legges forholdstallet mellom totale publikasjoner og publikasjoner innenfor pedagogikk og utdanning til grunn gjennom den bibliometriske metoden. Denne metoden kan ikke benyttes for å anslå andelen utdanningsforskning ved enhetene som er omfattet av denne kartleggingen. Ett av hovedproblemene er at FoU-utgiftene for 2005 etter all sannsynlighet ikke finansierte publikasjonene dette året. Forskingen som ligger til grunn for publiseringen kan ha foregått i flere år før det munner ut i en publikasjon. Vi vet heller ikke hvor mye ressurser som ligger bak hver publikasjon.

Et annet moment er at det ved disse enhetene forskes på mye forskjellig, og noe av dette publiseres ikke i tellende kanaler. Det er dermed ingen direkte kobling mellom midler brukt til utdanningsforskning og publikasjoner innenfor feltet. For å kunne si noe om hvor mye FoU-ressurser som går til utdanningsforskning må forskerne selv opplyse om hvor mye tid de bruker på denne typen forskning.

Bestillerkompetansen er av betydning for hva som kommer ut av forskningen. Vi ser at utdanningsforskningsprogrammene er uklare i sin innretning, og at tildelingene i programmene ikke tydelig følger av programmenes målsettinger. Dette kan bl.a. ha sammenheng med en

samlet vurdering av kvalitet og relevans i søkergrunnlaget til programmene, og dette bidrar til at programmene gjennom tildelingene får en formativ funksjon på feltet.

FoU-bestillingene på feltet gjelder mye mer enn forskningen. I tillegg foregår en stor andel av forskningsrapporteringen i andre kanaler enn i de vitenskapelige kanalene med fagfellelvurdering. Forskerpersonalet rapporterer i mange kanaler, på mange arenaer og for mange formål. Ved siden av forskningens publiseringskanaler, foregår rapporteringen i offentlige rapporter, i møter og seminarer av mer og mindre formell karakter, og i form av rådgivning, notater etc. Dette avspeiler at det er mange brukere og interessenter på feltet, og at det er mye samfunnskontakt men forholdsvis lite fagfellekontakt.

Når mye av forskningsformidlingen foregår utenfor forskersamfunnets sentrale publiseringskanaler kan dette hindre transparens i kunnskapsfeltet. Forholdet mellom bestilling, kunnskapsproduksjon og rapportering blir dermed forholdsvis tett, noe som kan indikere en for sterk styring av deler av forskningen. Samtidig observerer vi at sektorens kunnskapsbehov langt fra er dekket, noe som kan indikere for svak styring av kunnskapsproduksjonen. Det kan også være spørsmål om kunnskapsproduksjonen i tilstrekkelig grad er forskningsbasert i egentlig forstand. I sammenheng med dette ser vi at forskningsbegrepet kan bli uklart.

Langsiktighet i satsningen på sektorforskning vil kunne håndtere dette dilemma mellom langsiktighet og kvalitet. Samlet sett er imidlertid den vitenskapelige publiseringen lav i forhold til forskningsaktiviteten både innenfor UoH-sektoren og instituttsektoren. Krav om publisering internasjonalt som del av oppdragsforskningen og de nasjonale satsningene, vil kunne løse dette dilemma. Da kan relevanskravet som henspiller på styringsviljen og kvalitetskravet som henspiller på forskningens frihet, forenes. Dette bidrar til større transparens, økt kommunikasjon mellom fagfeller og styrket kvalitet på området.

Vi ser at utdanningsforskning er et vidtfaende felt med uklare konturer. Dette behøver ikke å oppfattes som negativt all den tid utdanningsforskning tross alt skal svare på relativt brede, sammensatte samfunnsmessige behov knyttet til opplæring, utdanning, spredning av kunnskap og kompetanse. Generelt har det vært tiltagende oppmerksomhet rettet mot utdanning, kunnskap og kompetanse de senere år. Mens utdanningsforskning på 1950-1960-tallet utgjorde en "restfaktor" i samfunnsøkonomiske analyser, knyttes kunnskapsbegrepet nå til nær sagt alle sentrale deler av "samfunnsmaskineriet".

Utdanningsforskning skal tross alt, ideelt sett speile alle former for utdanning som samfunnsoppgave. Dette har både en innholdsside (relevans og kvalitet), en produksjonsside (økonomi og forvaltning), en strukturell side (organisering og styring) en rekrutteringsside og en kultur- og verdiorientert side. Det kan derfor være behov for en bred forskningsinnsats i forhold til å belyse denne kompleksiteten.

Samtidig kan denne kartleggingen identifisere en del tendenser knyttet til utdanningsforskning som fagfelt som fortjener en nærmere debatt, både i forhold til å øke bevissthetsnivået blant forskere i sektoren, og for å øke det ansvaret bestillerne og brukerne av forskningen har for at fagfeltet videreutvikles.

- Forskningsprogrammene er uklare
- En stor andel av forskningsrapporteringen foregår i andre kanaler enn de fagfellevurderte – avspeiler mange brukere og interessenter på feltet.
- Det er mye samfunnskontakt men forholdsvis lite fagfellekontakt gjennom vitenskapelige kanaler på feltet.
- Sektoransvaret i departementet er bare delvis dekket av forskningsaktiviteten.
- Tett forhold mellom bestilling, kunnskapsproduksjon og rapportering kan hindre transparens.
- Samtidig er sektorens kunnskapsbehov langt fra dekket. Dette kan tyde på svak bestillerkompetanse.
- Utfordring å forene relevanskravet som henspiller på styringsvilje og kvalitetskravet som henspiller på forskningens frihet.
- Langsiktighet og kvalitet er dilemma som kan håndteres gjennom krav om publisering internasjonalt.
- Utdanningsforskning favner vidt, men skal også svare på relativt brede, sammensatte samfunnsmessige behov.

Referanser

- Haug, Peder (1994): *Formulering og realisering av utdanningspolitikk*. Om det politiske arbeidet med å innføre skulefritidsordninger og skule for 6-åringar. Volda: Møreforskning.
- Norges forskningsråd (2004): *Norsk pedagogisk forskning*. En evaluering av forskningen ved utvalgte universiteter og høgschooler. Oslo: Norges Forskningsråd.
- NOU 2003:16: *I første rekke*. Forsterket kvalitet i en grunnopplæring
- OECD (1989): *Ekspertvurdering fra OECD*. Oslo: Aschehoug.
- Telhaug, Alfred Oftedal (1991): Samordningsutvalget for skoleutvikling i historisk perspektiv. I: *Norsk pedagogisk tidsskrift* 1/1991, s.18-26.
- Vedung, Evert (1988): *Utvärdering i politikk och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Aasen, Petter, Tine Sophie Prøitz og Jorunn Spord Borgen (2005): *Utdanningsvitenskap som kunnskapsområde*. En studie av Vetenskapsrådets støtte til utdanningsvitenskapelig forskning. Vetenskapsrådets rapportserie, Stockholm, Vetenskapsrådet.
- Aasen, Petter, Nina Sandberg og Jorunn Spord Borgen (2007): *Utdanningsforskning – Fagdepartementets sektorforskningsansvar*. Oslo, NIFU STEP rapport 15/2007

Vedlegg I Oversikt over enheter identifisert med utdanningsforskningsaktivitet i 2005

I UoH-sektoren

Høgskolen i Akershus:

1. AVD. FOR YRKESFAGLÆRERUTDANNING

Høgskolen i Bergen:

2. AVD. FOR LÆRERUTDANNING

Høgskolen i Bodø:

3. INSTITUTT FOR LÆRERUTDANNING OG KULTURFAG

Høgskolen i Buskerud:

4. INSTITUTT FOR LÆRERUTDANNING, AVD. HØNEFOSS

Høgskolen i Finnmark:

5. AVD. FOR PEDAGOGISKE OG HUMANISTISKE FAG

Høgskolen i Hedmark:

6. AVD. FOR LÆRERUTDANNING OG NATURVITENSKAP

Høgskolen i Lillehammer:

7. SENTER FOR LIVSLANG LÆRING

8. AVD. FOR SAMFUNNSVITENSKAP

Høgskolen i Nesna:

9. AVD. FOR UTDANNINGENE

Høgskolen i Nord-Trøndelag:

10. AVD. FOR SYKEPLEIER-, INGENIØR OG LÆRERUTDANNING, LEVANGER

11. AVD. FOR HELSEFAG, NAMSOS

Høgskolen i Oslo:

12. AVD. FOR LÆRERUTDANNING

13. PEDAGOGISK UTVIKLINGSENTER (PUS)

14. SENTER FOR PROFESJONSSTUDIER

Høgskolen i Sogn og Fjordane:

15. AVD. FOR LÆRERUTDANNING OG IDRETT

Høgskolen Stord/Haugesund:

16. AVD. FOR LÆRERUTDANNING

Høgskolen i Sør-Trøndelag:

17. AVD. FOR LÆRER OG TOLKEUTDANNING

Høgskolen i Telemark:

18. AVD. FOR ESTETISKE FAG, FOLKEKULTUR OG LÆRERUTDANNING

Høgskolen i Tromsø:

19. AVD. FOR LÆRERUTDANNING

Høgskolen i Vestfold:

20. AVD. FOR LÆRERUTDANNING

Høgskolen i Volda:

21. AVD. FOR SAMFUNNSFAG

22. AVD. FOR LÆRERUTDANNING

Høgskolen i Østfold:

23. AVD. FOR LÆRERUTDANNING

Norsk lærerakademi:

24. NORSK LÆRERAKADEMI, bachelor og mastergradsstudier

NTNU:

25. NORSK SENTER FOR BARNEFORSKNING

26. PROGRAM FOR LÆRERUTDANNING - PLU

27. PEDAGOGISK INSTITUTT

Universitetet i Agder:

28. FAKULTET FOR PEDAGOGIKK

29. FAKULTET FOR REALFAG

Universitetet i Bergen:

30. ROKKANSENTERET

31. INSTITUTT FOR UTDANNING OG HELSE

Universitetet i Oslo:

32. INSTITUTT FOR LÆRERUTDANNING OG SKOLEUTVIKLING

33. INSTITUTT FOR SPESIALPEDAGOGIKK

34. PEDAGOGISK FORSKNINGSinSTITUTT

35. INTERMEDIA - SENTER FOR TVERRF. STUD. I NYE MEDIER OG
KOMM. TEKNOLOGI

Universitetet i Stavanger:

36. SENTER FOR ADFERDSFORSKNING

37. NASJONALT SENTER FOR LESEOPPLÆRING OG LESEFORSKNING

38. INSTITUTT FOR ALLMENN LÆRERUTDANNING OG SPESIALPEDAGOGIKK

Universitetet i Tromsø:

39. PROGRAM FOR LÆRING OG PRAKTISK PEDAGOGIKK (PLP)

40. INSTITUTT FOR PEDAGOGIKK

I instituttsektoren

1. FAFO
2. NORUT SAMFUNNSFORSKNING
3. NORDLANDSFORSKNING
4. FRISCHSENTERET
5. NIFU STEP

Vedlegg II Tidsserier

Vi har laget tidsserier som viser årene 1997, 2001 og 2005, og det har i perioden skjedd organisatoriske endringer i både UoH-sektoren og instituttsektoren.

- NIFU STEP ble dannet i 2004 av instituttene NIFU og STEP. Selv om STEP ikke hadde noe miljø for utdanningsforskning, er enheten inkludert i utvalget i 1997 og 2001 for å gjøre datagrunnlaget mest mulig konsistent.
- Frischsenteret var i 1997 en del av Stiftelsen samfunns- og næringslivsforskning, og er dermed ikke inkludert dette året, ettersom det ikke var mulig å skille ut senterets FoU-virksomhet.
- Ved de statlige høgskolene har det skjedd flere omorganiseringer av avdelinger og institutter. Her har vi tatt med eldre enheter som inngår i 2005-avdelingene, selv om disse sannsynligvis ikke hadde utdanningsforskning i 1997 og 2001. Problemet ved de statlige høgskolene er at flere enheter består av sammenslåtte avdelinger, som gjerne er ordnet organisatorisk ut i fra plassering, ikke virksomhet. Avd. for sykepleier-, ingeniør- og lærerutdanning ved Høgskolen i Nord-Trøndelag er et eksempel på dette, her har man samlet alle utdanninger ved studiested Levanger i en avdeling. Før 2001 kunne vi skille disse på de ulike utdanningene. Selv om ingeniørutdanningen og sykepleierutdanningen i Levanger hadde lite utdanningsforskning, er de likevel tatt med i 1997 og 2001 for å gjøre datagrunnlaget sammenlignbart med 2005.
- Rokkansenteret ble opprettet i 2002 og inngår i UoH-sektoren som en del av UNIFOB ved Universitetet i Bergen. Senter for samfunnsforskning gikk den gang inn i Rokkansenteret sammen med LOS-senteret, og disse sentrene er tatt med for de tidligere årgangene.
- Enheter ved Universitetet i Stavanger er klassifisert som universitetet i 2005, men som høgskole i 2001 og 1997.
- Norsk institutt for barneforskning var en del av instituttsektoren i 1997, men er klassifisert som en del av NTNU for alle årene, slik at sektortilknytningen blir lik for alle årganger.